

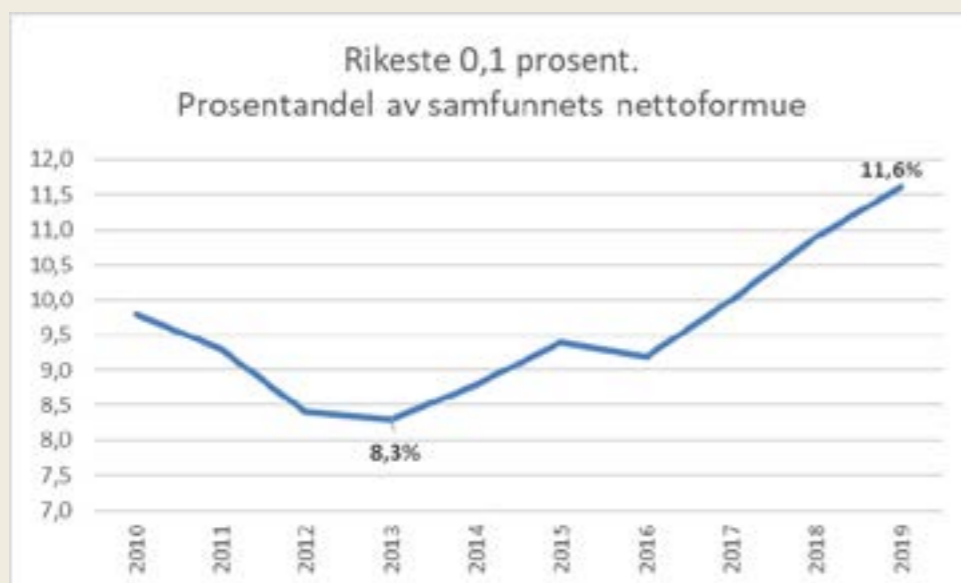
Regningen etter Solberg:

Økt ulikhet i Norge

For de mange
- ikke for de få

Regningen etter Solberg: Økt ulikhet i Norge

Innhold

Innledning: den norske ulikheten.....	4
Hvorfor likhet?.....	6
Ulike fortellinger om ulikhet.....	7
Inntektsulikhet.....	8
Gini – det offisielle ulikhetsmålet.....	8
De lavtlønte blir parkert mens de rike drar i fra.....	9
Den skjulte rikdommen.....	10
Ulikheten – betydelig større enn statistikken viser.....	11
Formuesulikhet.....	12
Den økonomiske eliten.....	14
Fattigdom – rikdommens speilbilde.....	16
Fattigdom i Norge.....	16
Hvem er de fattige i Norge?.....	18
Boligmarkedet – en ulikhetsmaskin.....	19
Arbeidsmarkedet og koronakrisen.....	21
Krisepolitikk for de rike.....	24
Regningen etter Solberg: økt ulikhet i Norge.....	26
Finanssektorens dominerende rolle.....	26
Skattens betydning for ulikhet og omfordeling.....	27
Usosiale kutt.....	30
Politikk for å bekjempe ulikhet.....	31
Rettferdig skatt og lønn.....	31
Bedre velferd.....	31
Jobb til alle.....	32
Bolig til å bo i.....	32
Kamp for barn i fattige familier.....	33
En plan for mindre ulikhet.....	33
Sluttnoter.....	34

Innledning: Den norske ulikheten

Vi nordmenn liker å tro at vi bor i et samfunn med høy grad av likhet. Sannheten er at de økonomiske ulikhetene i Norge er store, og at de har økt de siste årene.

I denne rapporten ser vi på fasiten for ulikheten i Norge etter åtte år med Erna Solbergs regjering. Vi presenterer nye tall og beregninger som kaster lys over ulikhetenes tilstand i Norge, og presenterer SVs viktigste løsninger på ulikhetskrisen.

Hva er status etter åtte år med borgerlig styre? De rikeste fått en stadig større del av kaken. Nye beregninger viser at samfunnets aller rikeste tjener enda mer, og betaler enda mindre skatt, enn vi trodde. De superrike skjuler sine formuer i selskaper og skatteparadiser. Den økonomiske eliten av næringslivsledere og eiere blir stadig rikere og stikker fra resten av oss. Rikdommen gir dem makt som de bruker til å til påvirke samfunnet og økonomien i en retning som er gunstig for dem og som øker ulikheten. Eliten reproducerer seg selv slik at pengene, posisjonene og makten går i arv til neste generasjon.

Samtidig som de rike blir rikere, får vi stadig flere fattige. 31 600 flere barn lever i fattige familier i dag enn da Erna Solberg tok over som statsminister.

Arbeidsmarkedet har blitt tøffere med borgerlig styre. De med lavest lønn har knapt hatt reell inntektsvekst i Solbergs regjeringstid. Koronakrisen har gjort vondt verre i arbeidslivet. Arbeidsløsheten har til tider vært på det høyeste nivået siden andre verdenskrig. Ledighet og permitteringer har rammet særlig de gruppene som hadde minst fra før: lavtlønte, innvandrere, unge og folk med lav utdanning. Samtidig har regjeringen øst ut milliarder av kroner i krisestøtte til landets største bedrifter, uten å stille krav til dem.

Boligmarkedet har blitt en ulikhetsmaskin. Det blir stadig vanskeligere for unge å kjøpe seg bolig. Mange er avhengig av foreldre med god råd som kan hjelpe. Det forsterker ulikheten mellom de

som kommer seg inn på boligmarkedet, og de som blir stående utenfor.

Regjeringen har forsømt alle de viktigste områdene der ulikhetene skapes og forsterkes – skattepolitikken, boligpolitikken, arbeidslivet og sysselsettingspolitikken – i stedet har de gjort vondt verre. Fasiten etter åtte år med skattekutt til de rikeste, usosiale kutt i velferden til de som hadde minst fra før, et tøffere arbeidsliv og tut og kjør i boligmarkedet er ganske enkelt at ulikhetene har økt. Norge har dermed blitt et mer urettferdig land. Ulikhet rammer ikke bare dem som har minst. Det rammer demokratiet. Det rammer alle.

Når de rikeste får en større andel av inntektene og formuen i Norge, øker de også sin politiske makt. En stor andel av både penger og innflytelse i det norske samfunnet er konsentrert blant næringslivstopper. Dette er et voksende demokratisk problem. Den økonomiske eliten tar stor plass i nyhetsbildet og bruker sine økonomiske muskler for å få gjennomslag. Jo rikere de blir, desto mer kan de påvirke samfunnet.

Vi har sett under koronakrisen at de store og mektige har fått bestemme spillereglene. Norsk Industri fikk diktere karantenereglene for sine arbeidere med SMSer til Helse- og omsorgsdepartementet, og de store krisepengene ble brukt på olje og luftfart, etter massivt press fra de sterkeste næringsinteressene i landet.¹ De mange små har ikke blitt hørt. SV har sammen med opposisjonen kjempet frem bedre støtte for arbeidstakerne og de små bedriftene.

Dagens skatte- og velferdspolitik er rigget på en måte som automatisk øker ulikhetene. Pengene flyter oppover. Politikken er et resultat av en langvarig høyrebølge i inn- og utland. Selv om den globale finanskapitalismen fremdeles rår grunnen i verdensøkonomien, ser vi likevel antydninger til et politisk stemningsskifte internasjonalt. Mektige og tradisjonelt konservative aktører som OECD og IMF retter økt oppmerksomhet om ulikhet som et problem og fremmer politikk for rettferdig fordeling og et rettferdig grønt skifte. De rikeste vestlige landene har blitt enige om en global minimumsskatt for selskaper, og formuesskatten er i ferd med å få en internasjonal renessanse, med støtte i fremstående forskningsmiljøer.² Høyre og regjeringen later derimot som om ingenting har skjedd og at ulikhetene fortsatt er små i Norge.

Erna Solbergs regjering har fra dag en gjort de rikeste i Norge enda rikere, på bekostning av folk flest. Skal Norge bli rettferdig, gjenstår en stor ryddejobb etter Erna Solbergs regjering.

Det eneste som stanser økende ulikhet er aktiv omfordelingspolitikk. Ulikhetskrisen fører til at vi holder på å miste noe av det beste med landet vårt: en velferdsstat hvor alle får tilgang til skole og helsevesen, et arbeidsliv med kort avstand mellom ansatte og ledelse, et samfunn der vi har stor tillit til hverandre og et demokrati der alle kan delta og ha innflytelse. De tingene som gjør Norge til et godt land å bo i.

SV vil snu utviklingen og få ned ulikhetene. Vi vil øke skattene for de rikeste, reversere de usosiale kuttene til Erna Solberg, reformere boligpolitikken og sørge for et rettferdig grønt skifte med arbeid til alle.

Etter valget trenger vi et rettferdig Norge, et rettferdig grønt skifte og en rødgrønn regjering med et sterkt SV.

Denne rapporten gir en oppdatering av ulikhetssituasjonen i Norge, basert på utviklingen de siste årene, nye utregninger og tall som har blitt tilgjengelige. Det er en statusrapport. For mer utfyllende detaljer, teori og argumentasjon, vises det til SVs Rapport om ulikhet fra 2019.

Hvorfor likhet?

Det er ingen som vil si at de er mot rettferdighet, og få vil si at ulikhet er bra. Likevel snakker folk om forskjellige ting når de snakker om økonomisk likhet og ulikhet. Når folk snakker om likhet, er det snakk om både «sjanselikhet» og «resultatlikhet».

Sjanselikhet vil enkelt sagt si «ulike mennesker, like muligheter». Alle skal stille likt på startstreken i livet, uavhengig av bakgrunn, enten det er klasse, etnisitet, kjønn eller andre faktorer. Sjanselikhet er beslektet med «sosial mobilitet», som innebærer at folk ender opp et annet sted på den økonomiske rangstigen enn sine foreldre. De aller fleste er for likhet forstått på denne måten. Problemet er sånn sett ikke at det finnes fattige og rike i seg selv, men at noen har mindre sjanse til å bli rike enn andre. Regjeringen beskriver for eksempel lavinntekt som et problem fordi det går i arv, ikke fordi det finnes.³

For SV er dette langt fra en god nok forståelse av hva ulikhet dreier seg om. Selv hvis det hadde vært like store sjanser for alle til å bli rik og fattig, ønsker vi ikke et samfunn der noen er veldig rike mens andre er fattige. Vi ønsker at det skal være mindre forskjell mellom trinnene på samfunnets økonomiske rangstige.

Selv om alle skulle stille likt på startstreken, har det noe å si hva slags premier de ulike deltakerne får. Skal vinneren få alt, eller bare litt mer enn de andre? Det skal også være mulig å realisere seg selv i samfunnet uten å måtte strebe etter de høyest betalte yrkene, fordi de er de eneste som betaler en god lønn. Videre vil et samfunn som har mindre ulikhet i seg selv gi høyere sosial mobilitet fordi folk stiller likere på startstreken og ikke trenger å være avhengige av arv – for eksempel for å komme seg inn på boligmarkedet, slik situasjonen er i Norge i dag.

I tillegg til å være et mål i seg selv, er lav ulikhet et middel til et bedre samfunn. De samfunnene som har minst inntektsforskjeller, er som regel de beste samfunnene å bo i.⁴ I landene der ulikhetene er store, stoler folk

mindre på hverandre og samarbeider dårligere, rusmiddelmisbruk er mer utbredt, levealderen er kortere, barnedødeligheten er høyere, flere lider av fedme, voldskriminalitet er vanligere, flere sitter i fengsel. Folk blir plaget av stress og angst i et samfunn preget av materiell konkurranse og store forskjeller mellom suksess og fiasko, og det er en av grunnene til disse problemene.

Det er altså en rekke grunner til at vi ønsker lav ulikhet: Det er rettferdig i seg selv at det er små forskjeller på fattig og rik. Lav ulikhet gjør at folk stiller likere på startstreken i samfunnet. Samfunn med lav ulikhet er generelt bedre å bo i.

Sist, men ikke minst kan høy ulikhet forringe fellesskapet og demokratiet, og gir mer makt til de rikeste til å påvirke samfunnsutviklingen. Dette er kanskje det mest bekymringsfulle ved utviklingen i Norge i senere år: En engere krets av superrike har fått en stadig større andel av samfunnets rikdom. De får mer makt og innflytelse over politikk og samfunnsliv. Og både pengene og makten går i arv til neste generasjon.

Det er altså mange gode grunner til å være for lav ulikhet. I grunnen er det ingen gode grunner til å være mot, med mindre man er blant de aller rikeste i samfunnet.

Ulike fortellinger om ulikhet

Regjeringen påstår til stadighet at ulikhetene i Norge er små, eller at de går ned. Statsminister Erna Solberg uttalte følgende til Aftenposten i mai 2021:⁵

«Inntektsulikheten går altså ned. Fattigdomsbekjempelsen gir resultater (...) Når folk svarer at sosial ulikhet er viktig, så tror jeg folk faktisk tror at inntektsulikheten har økt. De tror folk sliter mer, og at andel sosialmottagere ikke har gått ned. De tror mye av det ene og det andre.»

Tina Bru, olje- og energiminister og nestleder i Høyre, uttalte følgende til Dagens Næringsliv i april 2021:

«Norge er et av de samfunnene i verden med minst forskjeller. Det var sant i 2013, og det er sant etter åtte år med borgerlig regjering.»⁶

Disse påstandene til Høyretoppene er misvisende og feilaktige. Ulikheten har økt på Høyres vakt, og Høyres politikk har bidratt til det.

Statsministeren spekulerer i hva folk tror. Faktum er at ulikhetene har begynt å slå inn i folks liv for alvor, særlig etter koronakrisen traff landet. En måling i Aftenposten i april 2021 viste at den aller viktigste saken for norske velgere i valget er sosiale forskjeller, og at det er denne saken som har vokst mest i betydning for norske velgere.⁷ Det er det god grunn til, som vi skal se.

Selv om det er mange årsaker til økt ulikhet, har regjeringen gjort vondt verre. Det er ikke en regjering verdig å la være å gjøre noe med problemet, og heller late som om det ikke eksisterer. Det er i beste fall en stor unnlattelssynd.

Avisen Aftenposten har tegnet et bilde av at høyresiden og venstresiden har forskjellige svar på hvordan ulikheten skal reduseres: «Grovt sett kan man si at venstresiden er mest opptatt av å bekjempe ulikhet med tiltak mot de rikeste. Og at høyresiden er mest opptatt av å løfte de fattigste.»⁸ Dette er misvisende. For å bekjempe

ulikhet må vi både løfte i bunnen og stramme inn på toppen. Det er svært vanskelig å bekjempe fattigdom uten å samtidig ta grep på toppen av inntekts- og formuesfordelingen. Det er en av grunnene til at Høyre-regjeringen har mislyktes i å bekjempe fattigdom. Fattigdom er rikdommens speilbilde, og fattigdommen i Norge har økt i takt med at de rikeste har fått en større andel av samfunnets formue i Solbergs regjeringstid.

Ulikhet har mange forskjellige sider og betydninger. I tillegg til økonomisk ulikhet har vi for eksempel sosial, kulturell, politisk, miljømessig, geografisk og kunnskapsmessig ulikhet.⁹ Det er mange sosiale faktorer, som utdanning, helse, livsmiljø, sosial tilhørighet, kulturell bakgrunn, som ikke så lett kan måles i penger, men som påvirker folks levestandard og livskvalitet og det vi kan kalle forskjeller mellom folk. Alt dette er viktig i seg selv og henger også sammen med økonomisk ulikhet. Vi begrenser oss likevel først og fremst til økonomisk ulikhet i denne gjennomgangen.

Økonomisk ulikhet kan måles på mange måter. Når vi snakker om økonomisk ulikhet, er vi særlig opptatt av å se på hvordan både inntekt og formue fordeler seg mellom grupper i samfunnet. Begge deler kan måles på forskjellige måter. Det er også mange sider ved økonomisk ulikhet vi ikke så lett kan måle. Verdien av velferdstjenester og av å bo i egen bolig er ikke inkludert i de økonomiske målene på ulikhet.¹⁰

Inntektsulikhet

Inntektsulikhet handler om fordelingen av inntekter i et gitt år. Inntekt rommer lønnsinntekter, næringsinntekter, kapitalinntekter (f.eks renter, aksjegevinst, utbytte), skattepliktige overføringer som trygd, pensjon og dagpenger, og skattefrie overføringer som barnetrygd, sosialhjelp og studiestipend.

Statistisk sentralbyrå (SSB) presenterer hvert år oppdaterte anslag for utviklingen i ulikhet basert på de siste tilgjengelige ligningstallene fra Skatteetaten.¹¹ SSB opererer med tre forskjellige offisielle mål på ulikhet. Gini-koeffisienten, P90/P10 og S80/S20.¹² Gini-koeffisienten er et generelt mål for inntektsfordelingen og er det mest brukte. I tillegg har forskere ved SSB sett nærmere på ulikheten når vi inkluderer inntekter som den offisielle statistikken ikke tar høyde for – nemlig tilbakeholdte eierinntekter. Vi skal se nærmere på både den offisielle og uoffisielle utviklingen i ulikhet.

I SVs Rapport om ulikhet 2019 analyserte vi de lengre trendene i ulikheten basert på disse tre målene, og vi skal ikke gjenta det her. Hovedbildet er at ulikheten har økt jevnt og trutt siden 80-tallet. Vi skal her konsentrere oss om utviklingen de siste årene og generelt under Solbergs regjering, samt nye forskningsfunn som har kommet frem.

Gini – det offisielle ulikhetsmålet

Den vanligste måten å måle ulikhet på er den såkalte Gini-koeffisienten, som angir et tall mellom 0 og 1. En Gini på 0 er absolutt likhet (altså at alle har like stor inntekt) og en Gini på 1 er absolutt ulikhet (altså at én person har all inntekten i samfunnet).

Grafen "Ulikhet målt ved Gini-koeffisient" viser hvordan ulikheten i Norge, målt ved Gini, har endret seg fra 2006 til 2019.

Kilde: SSB, Statistikkbanken kildetabell 09114. Inntektsfordelingen belyst ved ulikhetsmålene ginikoeffisient og P90/P10, etter statistikkvariabel og år. Studenthusholdninger og aleneboende barn under 18 år er ikke inkludert.

Inntektsforskjellene har hatt en økende tendens siden 2009. Vi ser et toppunkt i 2015, før Gini har falt litt igjen siden, men fremdeles ligger på et stabilt høyere nivå enn i 2013, da Solberg-regjeringen tiltrådte. Ulikheten i husholdningenes inntekt etter skatt økte fra 0,235 i 2006 til 0,250 i 2019, målt ved Gini-indeksen – en økning på 6,4 prosent.¹³

Økningen frem til 2015 skyldes i stor grad at kapitalinntektene, først og fremst aksjeutbytte, økte. Bakgrunnen for toppen i 2015 var en varslet økt skatt på utbytte, som førte til at aksjeeiere tok ut mer utbytte i forkant. I 2016 var det en nedgang i mottatt aksjeutbytte som forklarer endringen. Tallet varierer altså litt fra år til år, blant annet på grunn av variasjoner i aksjeutbytte. Dette er inntekter som i størst grad går til dem med de høyeste inntektene. Figuren under viser variasjonen i aksjeutbytte fra år til år, og hvor mye av dette som går til de 1% rikeste i samfunnet, som dermed drar opp Gini-indeksen i de årene det tas ut mye utbytte.¹⁴

Kilde: SSB tabell 12682: Desilfordelt inntekt etter skatt per forbrukseining (EU-skala), etter desil, statistikkvariabel og år. Prosentvis økning 2013-2019.

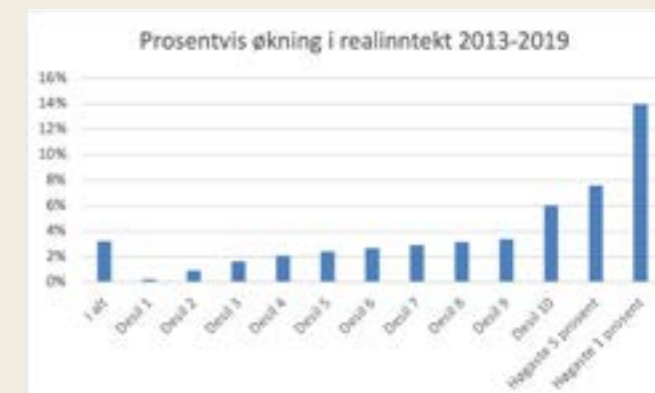
Toppen i 2015 (og en enda høyere topp i 2005, pga. skattereformen i 2006) bør ikke ses som avvik fra et «egentlig» lavt nivå på ulikheten.¹⁵ Man kan like gjerne se det som en indikasjon på de skjulte inntektene vi ikke ser i «normale» år. Eierne som tar ut ekstra mye utbytte i disse årene, når det er spesielt gunstig, disponerer disse ressursene hele tiden. Hvis slikt ekstra utbytte heller ville blitt fordelt utover flere år, ville den offisielle ulikheten hatt et høyere «normalt» nivå.

Når regjeringen påstår at ulikheten målt ved Gini har gått ned de siste årene, er det altså en sannhet med modifikasjoner. Nivået de sammenligner med er et unntaksår. Om noe, sier den høyere offisielle ulikheten i 2015 noe om den skjulte rikdommen eiere disponerer og i normalår velger å ikke ta ut som utbytte.

Selv om den offisielle ulikheten altså kan gå noe opp og ned fra år til år, er utviklingen over tid tydelig. Ulikheten, målt ved Gini-indeksen, har blitt høyere under Erna Solbergs regjeringstid.

De lavtlønte blir parkert mens de rike drar i fra

Gini-koeffisienten er ett enkelt tall som kamuflerer situasjonen for millioner av enkeltmennesker i Norge. Vi kan få litt mer informasjon om hvordan det går med forskjellige inntektsgrupper ved for eksempel å se på hvordan veksten i realinntekt de siste årene har fordelt seg mellom de ulike inntektsdesilene, slik vi ser i figuren "Prosentvis økning i realinntekt".¹⁶

Den prosentvise økningen i realinntekt øker, jo høyere opp i inntektsfordelingen vi kommer. De som tjener minst (desil 1) har i praksis stått stille i reallønnsutviklingen under Solbergs regjeringstid, med en økning på 0,2 prosent av en inntekt som allerede er svært lav – en økning på 400 kr. i årsinntekten etter skatt. Den nest nederste gruppen (desil 2) har hatt en økning på skarve 0,9 prosent, eller 2300 kr, over disse seks årene. Den tiendedelen som tjener mest, har til sammenligning hatt en økning på 6,1 prosent, eller 53 100 kr. Og nok en gang ser vi at de rikeste av de rike kommer best ut under Solbergs styre: Den prosenten som har høyest inntekt, har hatt den klart høyeste økningen i perioden, med en økning på 14 prosent, eller 266 000 kr.

I årene Erna Solberg har styrt, har de på toppen altså dratt fra resten i reallønnsutviklingen. Økonomien er rigget for å forsterke ulikhetene – jo mer man tjener, jo mer vokser inntekten. De som tjener minst, har nesten ikke fått økt realinntekt. De blir parkert mens de rike drar fra.

Den skjulte rikdommen

Den offisielle statistikken viser at ulikhetene over tid har hatt en økende trend i Norge. En svakhet ved Gini-indeksen som et mål på ulikhet er at den er begrenset til tall for personlig inntekt. Det gir ikke et fullstendig bilde.

Med skattereformen i 2006 skjedde det en dramatisk endring i skattesystemet, «fritaksmetoden» ble innført. Fritaksmetoden er hva den høres ut som: Den gir fritak for skatt. Eiere kan velge om de vil ta ut overskudd som utbytte eller holde det i selskaper. Dersom man overfører pengene til et annet selskap, heller enn å ta det ut i personlig utbytte, fritas man for skatt.

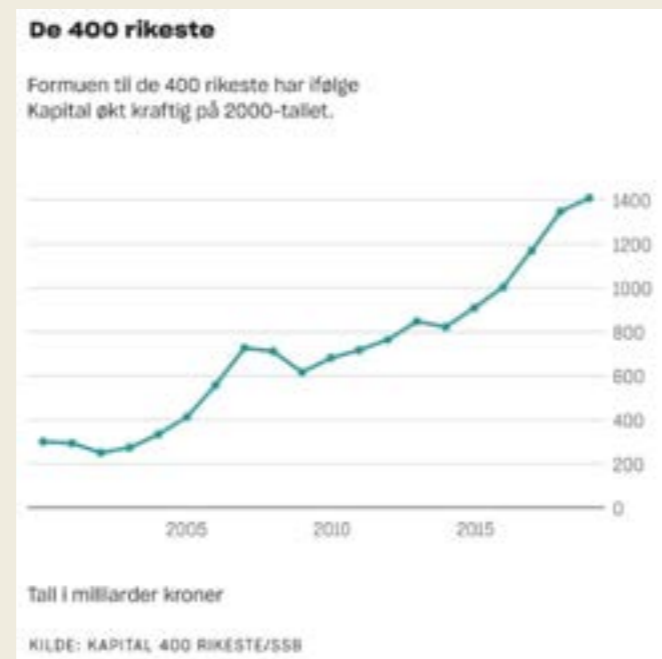
Formålet ved «metoden» var å gi fordeler ved å reinvestere overskudd; resultatet har vært en voldsom vekst i skjult rikdom, gjennom fremveksten av finansielle «holdingselskaper», som fungerer som sparebøsser for landets rikeste mennesker.¹⁷ Dette er selskaper som har som oppgave å eie aksjer, ikke å produsere varer og tjenester. Utbytte blir overført til disse selskapene, i stedet for til privatpersoners kontoer direkte.

Gjennom disse selskapene kan man kjøpe privatfly, luksusyachter, leiligheter og biler i selskapets navn – og unngå å skatte av pengene først, slik vanlige lønnsinntakere må gjøre.

Ved innføringen av skattereformen ble det for mange rike i praksis valgfritt om de ville betale skatt på sine inntekter, eller la være. Mange rike mennesker kunne tilpasse seg til denne endringen i 2006. Kjell Inge Røkke har betalt null i inntektsskatt i 14 år.¹⁸ I samme periode har han vært blant Norges aller rikeste menn i formue.

Konsekvensen av fritaksmetoden er at mange titalls milliarder kroner ikke kommer til beskatning hvert år gjennom skattefrie inntekter til holdingselskaper, i 2018 var det om lag 90 mrd. kroner.¹⁹ Det har vært en mangedobling av formuen til landets rikeste personer siden 2005, viser tall fra Kapitals liste over landets 400 rikeste.

Figuren er hentet fra Dagens Næringsliv 14.12.2019, og er basert på tall fra Kapital 400.

I tillegg er det mye av formuen til landets rikeste som unngår beskatning ved å flyttes til skatteparadiser i utlandet. Anslag viser at om lag 20 prosent av den skattebare formuen til de rikeste 0,01 prosentene i Skandinavia er skjult i skatteparadis.²⁰ Penger som holdes i holdingselskaper kan ende opp uten å noen gang beskattes i Norge. Dersom man bor ute i minst fem år uten å realisere aksjegevinster, vil skatteplikten til Norge opphøre.²¹

For de fleste av oss er skatt en gitt størrelse. Skatten vi skal betale, er den som dukker opp på skattemeldingen vår, og som trekkes fra i vår månedlige lønsslipp. Dette gjelder i mindre grad for de aller rikeste i samfunnet, som i større grad enn andre driver såkalt skatteplanlegging for å betale minst mulig skatt. Det betyr ikke bare at de aller rikeste i Norge betaler en langt mindre prosentandel av inntekten sin i skatt enn de egentlig skal, men det betyr også at du og jeg må betale mer skatt for å dekke opp for de manglende skatteinntektene.

Ulikheten – betydelig større enn statistikken viser

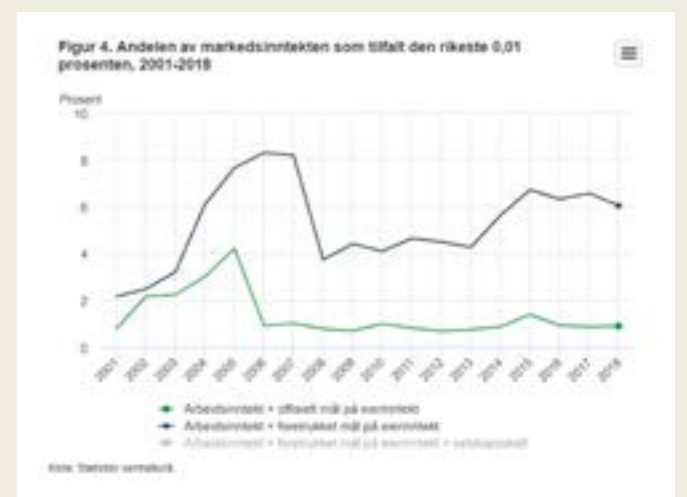
Det er altså gode grunner til å også regne med inntekter som eiere disponerer gjennom selskaper når man skal regne ut hvor stor ulikheten i Norge er. Disse tilbakeholdte overskuddene finnes hovedsakelig i ikke-noterte holdingselskaper, hvor eierne har stor innflytelse over utbyttebeslutninger.²² Dette er selskaper som eierne også kan selge eller ta ut utbytte fra, og derfor er det rimelig å si at de disponerer disse ressursene. Ikke minst gir de makt og innflytelse. Jo mer penger man rår over, jo mer innflytelse kan man skaffe seg, enten pengene står på egen eller selskapets konto.

Ny forskning fra SSB fra 2020 har sett på ulikhetene når vi inkluderer inntekter eiere holder i selskaper.²³ Ulikhetene er da langt større enn den offisielle statistikken viser, og mye større enn det vi har trodd til nå.

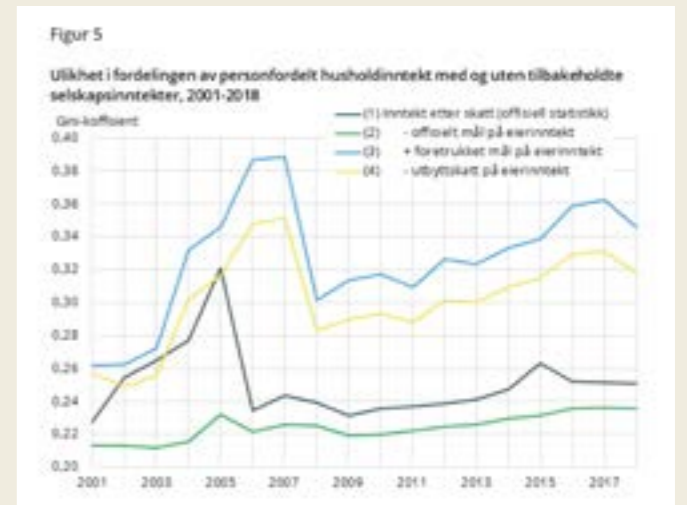
Tallene viser i første rekke at inntektene konsentrerer seg mye mer på toppen enn vi tidligere har visst. Vi ser blant annet at den rikeste prosenten i landet tjener nærmere 20 prosent av landets inntekter, mot i underkant av 9 prosent i offisiell statistikk. Altså er anslaget på toppinntektsandelen mer enn doblet. Hver femte krone i Norge tjenes av en svært liten gruppe mennesker. «Man må til USA for å finne noe lignende», som SSB-forsker Rolf Aaberge har uttalt.²⁴

Den rikeste 0,01 prosenten i statistikken – landets 370 rikeste personer – tjener 6 prosent av inntektene i samfunnet. Hvis inntektene hadde vært fordelt helt likt i samfunnet, ville dette vært andelen til 222 000 mennesker. I de offisielle tallene tjener denne eliten i eliten 0,9 prosent av samfunnets inntekt, men vi ser altså at de reelt sett disponerer mer enn 6 ganger denne inntekten når vi regner med tilbakeholdte eierinntekter. Det har også vært en betydelig økning under Solbergs styre fra 2013 til 2018 – fra rundt 4 prosent til 6 prosent på bare få år. Den neste figuren illustrer dette.

Gini-koeffisienten øker fra om lag 0,25 til om lag 0,34 om man tar høyde for tilbakeholdte overskudd som eierne rår over. Med dette målet har også ulikhetene økt dramatisk over tid – fra 0,26 i 2001 til 0,34 i 2018.

Den svarte kurven i figuren under viser den offisielle Gini-indeksen, mens den blå kurven viser Gini-indeksen dersom man tar høyde for eierinntekter i selskaper.

De nye tallene fra forskerne ved SSB viser også at det faktisk er de aller rikeste som betaler minst skatt i Norge i andel av inntekt. Skattesystemet er svært regressivt på toppen: For de aller rikeste blir skatteprosenten lavere, jo rikere man er – ikke høyere, slik vi tror. Dette står i sterk kontrast til regjeringens påstand om at vi har en progressiv beskatning. Den rikeste 1 pst. av befolkningen betaler ikke høyere andel i skatt enn en sykepleier, og de aller rikeste i Norge betaler kun et sted mellom 10 og 20 prosent skatt av den reelle inntekten sin. De fleste av oss ville tenkt at det var en god deal om man fikk betale så lav skatt. Hadde de rikeste betalt skatt av hele den reelle inntekten sin, så ville de årlige skatteinntektene økt med minst 50 milliarder kroner.²⁵

Formuesulikhet

Inntektsulikheten i Norge er altså høyere enn vi trodde. Formuesulikheten i Norge har på sin side vært høy lenge, og har blitt enda høyere de siste årene.

Mens inntektsulikhet handler om forskjeller i årlige inntekter, handler formuesulikhet om forskjeller i beholdning av økonomiske verdier. Mens en persons inntekt kan endre seg mye fra år til år, gjør formuen i mye mindre grad det. I formue regner man med ting som primærbolig, sekundærbolig (f.eks hytte eller utleieobjekt), realkapital (maskiner o.l.) og finanskapital.

Tall fra OECD viser at vi har en formuesulikhet på høyde med Storbritannia, og en større ulikhet enn i land som Spania, Frankrike og Italia. Formuesandelen til de 10 prosent rikeste er høyere i Norge enn i blant annet Hellas, Slovakia, Belgia, Italia, Japan, Polen, Ungarn og Spania.²⁶ Rapporten Global Wealth Report²⁷, utarbeidet på oppdrag fra banken Credit Suisse i 2018, viste faktisk at Norge har større formuesulikhet enn Storbritannia. SSB skriver om rapporten at «de 1 prosent av personene (ikke familier) med størst formue eide 31 prosent av formuen i Norge, mens de fant 24 prosent for Storbritannia og 38 prosent for USA.»²⁸

Tidelen med høyest nettoformue disponerer nå godt over halvparten av formuen i Norge. Den rikeste prosenten eier nesten en fjerdedel av all formue og den rikeste 0,1 prosenten eier over en tidel av all formue. Formuesfordelingen har blitt skjevare for hvert år som har gått under Solbergs regjering, og formuene til de rikeste øker mest.

Som vi ser av figuren under, har andelen til den rikeste prosenten av samfunnets nettoformue²⁹ (formue fratrukket gjeld) økt betydelig nesten hvert eneste år i Solbergs regjeringstid. I 2013, det siste året den rødgrønne regjeringen styrte, eide den rikeste prosenten 18,3 prosent av formuen. I 2019 hadde andelen økt til 23,1 prosent. På bare seks år har den rikeste prosenten økt sin andel av samfunnskaken med 26 prosent. Mye av økningen skyldes økning av aksjeformuer.

Kilde: SSB. Tabell 10318: Del av berekna nettoformue, gjennomsnittleg berekna nettoformue og lågaste verdi i desil for hushald, etter desil, statistikkvariabel og år.

Utviklingen er enda mer dramatisk når vi ser på de rikeste 0,1 prosentene. Deres andel av nettoformuen har under Solbergs regjeringstid økt fra 8,3 prosent i 2013 til 11,6 prosent av landets nettoformue. Det betyr at de 2437 rikeste husholdningene nå eier godt over en tiendedel av landets formue. De superrike har økt sin andel av samfunnskaken med hele 40 prosent på bare seks år.

Kilde: SSB. Tabell 10318: Del av berekna nettoformue, gjennomsnittleg berekna nettoformue og lågaste verdi i desil for hushald, etter desil, statistikkvariabel og år.

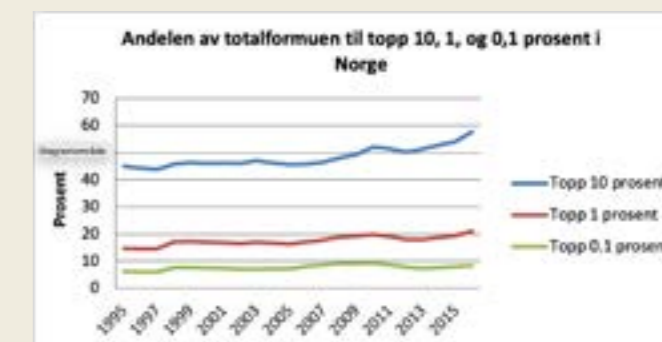
I tabellen under er husholdningene rangert etter hvor mye formue de har, og delt inn i ti grupper – desiler: Desil 1 er dermed de ti prosentene av husholdningene med lavest formue, mens desil 10 er de ti prosentene av husholdningene med størst formue. I tillegg ser vi tall for de rikeste 5 prosent, 1 prosent og 0,1 prosent av befolkningen.

Her kommer det frem at de rikeste 10 prosentene av befolkningen sitter på over halvparten av nettoformuen, hele 53,5 prosent, mens de resterende 90 prosent deler på resten. Vi ser videre at de 20 prosentene med minst formue har mer gjeld enn formue.³⁰

Grupper	Andel (%)
I alt	100,0
Desil 1	-3,7
Desil 2	-4,3
Desil 3	-0,3
Desil 4	1,7
Desil 5	3,8
Desil 6	6,1
Desil 7	8,8
Desil 8	12,2
Desil 9	17,6
Desil 10	53,5
Høgaste 5 prosent	49,5
Høgaste 1 prosent	23,1
Høgaste 0,1 prosent	11,6

Kilde: <https://www.ssb.no/statbank/table/10318/tableViewLayout1/>

En artikkel av SSB-forskerne Aaberge og Stubhaug fra 2018 så på fordelingen av samfunnets totalformue fra 1995 til 2016, og her er det tilsvarende andeler for topp 10 prosent, topp 1 prosent og topp 0,1 prosent. Man kan se at disse har hatt en økende tendens de siste par tiårene.³¹

Formuene til de mest velstående (10 prosent og 1 prosent) øker mest.³²

Når det gjelder inntektsulikhet, kan høyresiden alltid forsøke å gjemme seg bak den offisielle Gini-indeksen når de påstår at Norge har lav ulikhet sammenlignet med andre land. Når det gjelder formuesulikhet, finnes det ingen fluktrute. SSB oppsummerer bildet enkelt og greit: «Formuen er svært skjev fordelt mellom husholdningene, og fordelingen ble enda skjevare i 2019».³³ Hadde de rikeste 10 prosentene eid samme andel av nettoformuen i 2019 som i 2012, ville de eid 340 milliarder kroner mindre enn de faktisk gjorde i 2019.³⁴

Det er privatpersoner som kontrollerer disse enorme formuene, noe som gir makt til dem og deres familie. Og på samme måte som all annen personlig formue, er dette penger de i all hovedsak ikke kommer til å gi fra seg. Mesteparten av formuene vil føres videre til deres barn, og deres barn etter det igjen.

Den økonomiske eliten

Høyresiden prøver å danne et bilde av at den største forskjellen mellom folk i Norge er mellom de som jobber og de som ikke gjør det. Det stemmer ikke. Gapet mellom den rikeste 1 pst. av befolkningen og resten av oss er mye større enn gapet mellom de som er innenfor eller utenfor arbeidslivet. De superrike – samfunnets dominerende klasse – blir stadig rikere, og drar fra resten av oss.

Professor Kalle Moene har påpekt at Norge har en høyere andel multimillionærer per innbygger enn for eksempel USA (i 2016). «De rike er ikke like rike som i USA: mens de 0,1 prosent rikeste i USA mottar 11 prosent av nasjonalinntekten, er den tilsvarende andelen i Norge bare 2,5 prosent. Men de rike er flere: Per million innbyggere var det 536 multimillionærer i Norge (definert som innbyggere med netto formue over 30 millioner US dollar), sammenliknet med 161 i USA.»³⁵

Næringslivsledere utgjør 4 av 10 av den prosentandelen som har høyest kapitalinntekter i Norge, og mange av dem kombinerer høye kapitalinntekter med høye lønnsinntekter. Sosiologen Odd Gåsdaal mener dette gir et «hovedinntrykk av at inntektseliten domineres av en elite blant næringslivslederne og at kapitalinntektene bidrar sterkt til dette».³⁶

Som SSB-forsker Rolf Aaberge har påpekt: «Formue skaper inntekter som bidrar til å øke formuen enda mer; de store formuene vokser som en rullende snøball på grunn av høy avkastningsrate og gunstige skatteregler».³⁷ Det er lite mobilitet på toppen. De aller rikeste i Norge er stort sett de samme personene fra ett år til det neste.

Samtidig er kvinner kraftig underrepresentert i toppen av inntektsfordelingen. Dette gjelder både fordelingen av lønn og fordelingen av kapitalinntekter, og blir forsterket når vi ser disse inntektene samlet.

Den dominerende klassen reproducerer seg selv i toppen. I den norske makteliten er det en kjerne av «arvtakere», som har foreldre som har sittet i ledende stillinger og hatt styreverv.³⁸ Toppene i et samfunn rekrutteres fra privilegerte familier, og dette gjelder i større grad for kvinner enn menn. Veien til toppen er lengst for kvinner med arbeiderklassebakgrunn.³⁹

Formue går gjerne i arv, i motsetning til inntekt, noe som gjør at det er her klassesdelingen i samfunnet blir mest tydelig. Og når det gjelder betydningen av arv, er tallenes tale klare. Basert på skatteliste fra 2019 var 68 av Norges 100 rikeste arvinger. Det vil si at to av tre er arvinger. 64 av 100 bor i en av tre kommuner: Oslo, Asker og Bærum. 73 av 100 er menn. Av de 27 kvinnene er det så vidt vi kan se kun én enkelt kvinne som ikke har arvet sin rikdom.⁴⁰

Kapitals liste over landets 400 rikeste i 2020 baserer seg på et annet anslag på reell formue enn skatteliste.⁴¹ Deres gjennomgang fra 2020 viste at det i Norge er 362 milliardærer, en økning på 21 medlemmer i «milliardærklubben» fra 2019. Listen viser at Norges fire hundre rikeste har en formue på til sammen 1401 milliarder kroner. Norges 400 rikeste kontrollerer dermed nesten en åttendels oljefond. I Kapitals liste er kjønnsfordelingen enda verre – bare 51 av 400 er kvinner.

En studie fra Marianne Nordli Hansen ved UiO viser at mens 26 prosent av de én prosent rikeste i 1993 hadde foreldre som også hadde vært blant de mest formuende i landet, så var denne andelen i 2010 økt til 42 prosent.⁴²

Hvilken økonomisk posisjon man har i samfunnet, påvirker hvilket syn man har på fordeling av godene. Sosiologen Trygve Gulbrandsen har funnet ut at elitenes syn på de økonomiske ulikhetene er klart relatert til deres personlige formue. Jo større formue og jo mer opptatt av markedsløsninger, jo mer skeptisk er de til økonomisk omfordeling. Blant næringslivstoppene er det færre enn 1 av 3 som mener vi fortsatt har en jobb å gjøre for å redusere økonomiske forskjeller, mens det samme gjelder 6 av 10 i den akademiske eliten.⁴³

Flere av toppene i Norge vil ikke vedkjenne seg at de har makt eller at de er en del av makteliten i Norge.⁴⁴ I Norge har makthaverne fått sine posisjoner på lovlig og legitimt vis, gjennom valg eller ansettelse etter konkurranse, og det gjør at man kan føle at ens egne privilegier er berettigede. Eliter opplever i kraft av sin makt avstand til folk flest, og de omgås i liten grad folk som har lite makt. Dette kan svekke deres evne og vilje til å oppleve den reelle ulikheten i samfunnet.

De rike er ikke overraskende mer mot omfordeling enn andre. I motsetning til vanlige folk, som påvirker politikken først og fremst ved hjelp av stemmeseddelen, kan rike mennesker fremme sitt syn ved hjelp av pengeseddelen.

Jo mer penger de har, jo mer kan de påvirke politikken, og det gjør de også. De superrike bruker sin makt til å påvirke samfunnet i retning av større ulikhet – gjennom angrep på f.eks. formuesskatten og arveskatt eller lobbykampanjer for skattelette til oljenæringen og mot grunnrentebeskatning i havbruksnæringen. De definerer agendaen i media og i politikken ved hjelp av et voldsomt informasjonsapparat og sine økonomiske muskler. De donerer penger til partiene på høyresiden, som fører en politikk som reduserer skattene deres. Høyresiden støttes av steinrike onkler som blir rikere med Høyres politikk.⁴⁵ Som Gåsdaal skriver: «Det kan altså tenkes at tendensen vi har sett til skjevare fordeling av disponible husholdsinntekter, dels henger sammen med stigende konsentrasjon av økonomisk makt i næringslivet.»⁴⁶ Vi er i en ond sirkel der de rike blir rikere, og bruker sin rikdom til å bli enda rikere.

Fattigdom – rikdommens speilbilde

Rikdom og fattigdom i samfunnet speiler hverandre. Det som skjer øverst i fordelingen, påvirker dem som befinner seg på bunnen, som ulikhetsforskeren Anthony Atkinson har påpekt. Det betyr at man må gjøre grep øverst i inntektsfordelingen, som treffer de rikeste, for å løfte i bunnen og få en jevnere fordeling. Skal man virkelig redusere fattigdom, må man ta tak i ulikhetene i samfunnet og inntektene til dem på toppen.

Høyre-regjeringens førsteprioritet i den økonomiske politikken har vært å gi skatteuttak til landets rikeste mennesker, sånn bekjemper man ikke fattigdom. Som Richard H. Tawney, en britisk økonomihistoriker og samfunnskritiker skrev på begynnelsen av 1900-tallet: «Det som den reflekterte rike kaller fattigdomsproblemet, kaller den reflekterte fattige med like stor rett et rikdomsproblem».⁴⁷

Land med store ulikheter har som regel også flere som lever i fattigdom. Partier på høyresiden er ofte opptatt av «målrettede tiltak» mot fattigdom, med behovsprøvde ordninger til «de trengende», som et svar på økende ulikhet. Men dette vil bare være å drive symptombehandling.

De aller fleste av oss taper på økt ulikhet. Derfor må vi være opptatt av både fordeling og fattigdom. Vi må bygge ut velferdsordninger alle får ta del i. Velferdsstaten må være for alle, uansett hvor mye eller lite man har.

Det kreves målrettede tiltak for å sikre at færrest mulig lever i fattigdom. Men fattigdom er likevel noe annet enn ulikhet. Det er mulig å redusere fattigdommen uten å redusere ulikhetene, slik det blant annet skjedde i Storbritannia mellom 1992 og 2011. Men likevel er bildet verden over klart: Land med større ulikhet har som regel også større fattigdom.⁴⁸

Fattigdom i Norge

Hvert år blir det flere fattige i Norge. De fleste som er fattige i Norge, lever ikke i den samme akutte nøden som i mange andre land. Men disse familiene bor og lever i Norge, og skal holde tritt

med det norske samfunnet. Ikke med situasjonen i Malawi eller Bulgaria. Dette gjelder særlig barn. Å si at «andre har det verre», innebærer et dobbelt overtramp mot de med minst: Ikke bare har de langt dårligere økonomi enn folk flest, de fratras muligheten til å klage på situasjonen også.

Fattigdom måles på forskjellige måter. FN bruker for eksempel et absolutt fattigdomsmål, som er definert som å leve for under 1,90 dollar om dagen.⁴⁹ Det er likevel langt vanligere å bruke relative fattigdomsmål når vi snakker om fattigdom i industriland, altså en grense som flytter seg alt etter hvordan inntektene ellers i samfunnet endrer seg.⁵⁰

Den vanligste fattigdomsdefinisjonen er å måle ut fra 60 prosent av medianinntekten etter skatt, justert for hvordan husholdningen er sammensatt, altså hvor mange forsørgere og barn det er i husholdningen. Det finnes forskjellige grenser for forskjellige husholdninger.⁵¹ For å få et bilde av hvem som er fattige over tid, er det vanlig å bruke treårsperioder, slik at de som lever under disse inntektsgrensene i tre påfølgende år, regnes som fattige. Det offisielle begrepet som brukes av SSB er at disse folkene lever i «vedvarende lavinntekt», men fattigdom er et mer forståelig begrep, og de fleste institusjoner i Norge bruker disse begrepene om hverandre.

Andelen fattige har økt de siste årene. Andelen med vedvarende lavinntekt (målt over tre år med EU60, studenter utelatt) har økt fra 7,7 prosent i perioden 2009–2011 til 10,1 prosent i 2017–2019.⁵²

En særlig skadelig form for fattigdom er fattigdom som rammer barnefamilier, altså at barn vokser opp i familier preget av vedvarende lavinntekt. Ny forskning fra Folkehelseinstituttet viser at psykiske lidelser er vanligere blant gutter og blant barn av foreldre med lav inntekt. Nesten en av fem gutter av foreldrene med lavest inntekt har en psykisk lidelse. Jo mer foreldrene tjener, desto lavere er risikoen for psykisk lidelse.⁵³

De nyeste tallene viser at antallet barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt nå er 115 000. Det er en økning på 31 600 barn siden Erna Solberg kom til makten i 2013. Da var tallet 83 400. Bare økningen alene tilsvarer rundt 1500 fulle klasser i grunnskolen.

Barn som bor i familier med vedvarende lavinntekt øker både i andel og antall. Som vi ser av figuren under, er andelen økt fra 8,6 prosent da Solberg tok over til 11,7 prosent i 2019, en økning på 36 prosent. Selv om økningen har vært spesielt bratt under det borgerlige styret, har veksten i barnefattigdom vært en problematisk trend i flere tiår. Likevel ser vi her tydelig at økningen i fattigdom speiler økningen i rikdom.

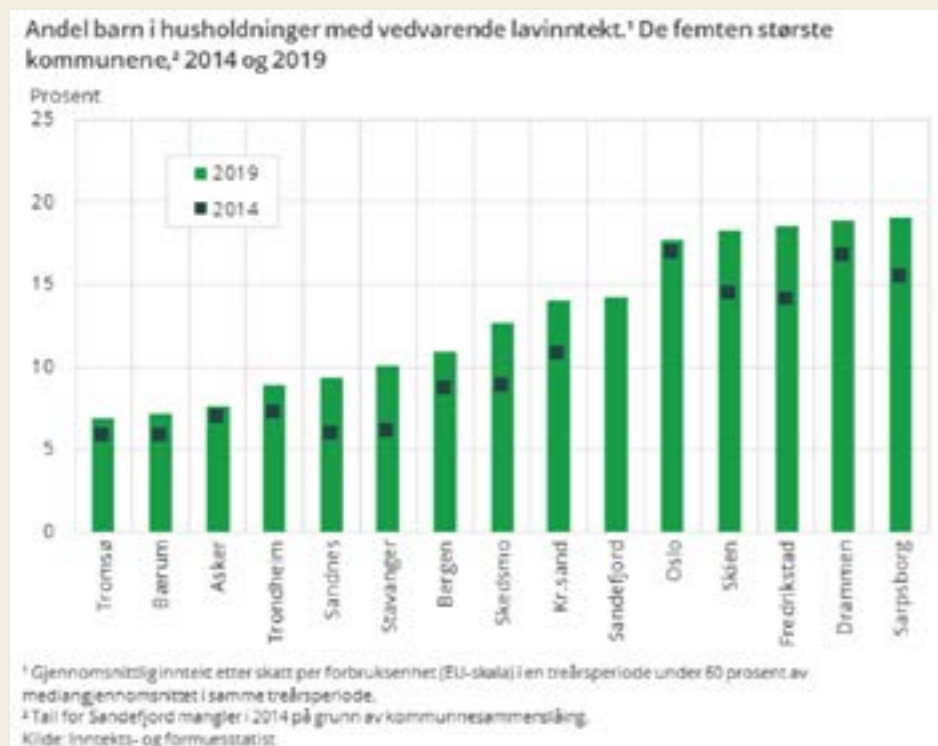
Andelen barn i fattigdom har økt med nesten nøyaktig samme rate som andelen til de 0,1 prosent rikeste av nettoformuen i løpet av Solbergs regjeringstid. Fattigdom er rikdommens speilbilde.

Kilde: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>

58,8 prosent av barn som vokser opp i familier med lavinntekt har innvandrerbakgrunn, enten at de har innvandret selv eller er barn av innvandrere. Den største økningen skjer blant disse. Nesten 4 av 10 barn med innvandrerbakgrunn lever i fattigdom. Det har også vært noe økning i antall barn i lavinntektsfamilier i husholdninger uten innvandrerbakgrunn de siste årene.

Barn i de største kommunene er mest utsatt for fattigdom. Sarpsborg og Drammen har de høyeste andelen, og Oslo har også et høyt nivå. I motsetning til de fleste andre av de største kommunene, har økningen i Oslo stabilisert seg de siste årene.

Kilde: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>

Hvem er de fattige i Norge?

Begrepet «working poor», arbeidende fattige, er noe vi forbinder med andre land. Men også i Norge kan man være i full jobb og likevel trenge økonomisk sosialhjelp. Selv med tariffavtale er de laveste lønningene svært lave. Begynnerlønnen med tariffavtale i en jobb i helse- og omsorg uten særskilt krav til kompetanse er for eksempel 300 000 kroner i året.⁵⁴ I mange yrker i privat sektor er situasjonen tilsvarende, og til dels verre. Hele 6781 av de som mottok økonomisk sosialhjelp i 2019 oppga «heltidsarbeid» da de ble spurt om hva de drev med til daglig, ytterligere 11 147 deltid.⁵⁵

Andelen fattige har økt blant enslige forsørgere og blant mottakere av ulike korttidsytelser fra NAV. Mottakere av økonomisk sosialhjelp, enslige forsørgere og husholdninger med innvandrerbakgrunn er overrepresentert blant lavinntektsgruppene.

Jobb er den viktigste faktoren for å unnsnippe fattigdom. Mennesker som lever i en husholdning uten noen yrkestilknytning, har fem ganger høyere sannsynlighet for fattigdom enn resten av husholdningene. Har en familie trygg

arbeidsinntekt, er de ikke fattige med mindre det er mange barn i husholdningen. Samtidig er det i noen yrker så lave lønninger at en enslig forsørgere for ett eller to barn vil kunne være fattig selv om hun eller han har full jobb.

Tidligere var eldre spesielt utsatt for fattigdom, men dette har endret seg. I Norge har andelen i vedvarende lavinntekt blant de over 67 år falt de siste årene. I 2015 var andelen med lavinntekt i denne aldersgruppen på nivå med gjennomsnittet i befolkningen, og i 2019 er den mindre enn gjennomsnittet. Nedgangen i andelen med lavinntekt blant eldre skyldes flere forhold. Nye alderspensjonister har de senere årene et høyere pensjonsgrunnlag enn tidligere årskull. En økning av minste pensjonsnivå har også bidratt til en nedgang i andelen med lavinntekt blant de eldre.

I alle aldersgrupper under 67 år har det vært en økende trend de siste årene.⁵⁶ Lavinntekt i aldersgruppen 18–34 år knyttes ofte til manglende videregående utdanning. Mange unge under 30 år står utenfor arbeidslivet og utdanningssystemet. Familier som lever på offentlige ytelser, som uføretrygd, vil normalt ha dårlig råd. Minsteytelsen på mange av stønadene fra NAV er 2 ganger grunnbeløpet i folketrygden, for tiden nærmere 213 000 kroner. Dette er vesentlig lavere enn fattigdomsgrensen for en som er enslig.

Boligmarkedet – en ulikhetsmaskin

Bolig skal være noe å bo i, ikke noe å spekulere i. I lang tid har det lønnet seg å investere i bolig framfor å investere i arbeidsplasser. Fellesskapet subsidierer disse investeringene med flere titalls milliarder kroner i året.⁸² Samtidig opplever mange nå at en vanlig lønn ikke er nok til å komme inn på boligmarkedet. Gjennom de store skattefordelene for dem på innsiden, forsterkes forskjellene ytterligere. Boligmarkedet har blitt en ulikhetsmaskin.

Historisk har det vært gode grunner til å skattefavourisere bolig i Norge. Den norske selveierpolitikken etter andre verdenskrig var viktig for å gi vanlige folk et trygt og anstendig sted å bo. I senere år har skattepolitikken i økende grad gjort bolig til et objekt for investering og spekulasjon, med den konsekvens at stadig flere mister muligheten til å kjøpe sin egen bolig, mens andre kan bygge opp store formuer og bruke bolig som en lukrativ inntektskilde.

De som har råd til å kjøpe seg en bolig, gjerne med hjelp fra foreldrebanken, drar store fordeler av rentefradrag på gjelden og prisveksten på boligen. Det går et slags klaseskille mellom de som er innenfor og de som er utenfor på boligmarkedet. Den som har bolig, skal få ekstra fordeler – og den som ikke har bolig, skal betale for dem.

Norge har i tillegg et av de mest deregulerte boligmarkedene i verden; det finnes få alternativer for de som ikke kan eller vil bli med på kjøpekarusellen. Bankene kan låne ut nesten ubegrenset med penger til boligsektoren. Ny kreditt, det vil si ny kjøpekraft i økonomien, går i all hovedsak til bolig og næringseiendom heller enn produktive næringsinvesteringer – noe som igjen fører til overoppheting av boligmarkedet.

Mellom 2003 og 2019 steg boligprisene med 163 %, over dobbelt så mye som lønnsveksten i samme periode. Bruktboligprisene i landet har blitt tredoblet i siden 2003, mens veksten i Oslo har vært enda større.⁵⁷ I Oslo har folk med vanlige yrker og lønninger knapt sjansen til å kjøpe seg en bolig. En enslig sykepleier med fast jobb har bare

råd til 2,5% av boligene til salgs i Oslo.⁵⁸

Den voldsomme boligprisveksten har ført til en tilsvarende voldsom vekst i husholdningenes gjeld. Det truer den finansielle stabiliteten, og det kan skape økonomiske problemer for mange hvis renten øker betydelig.

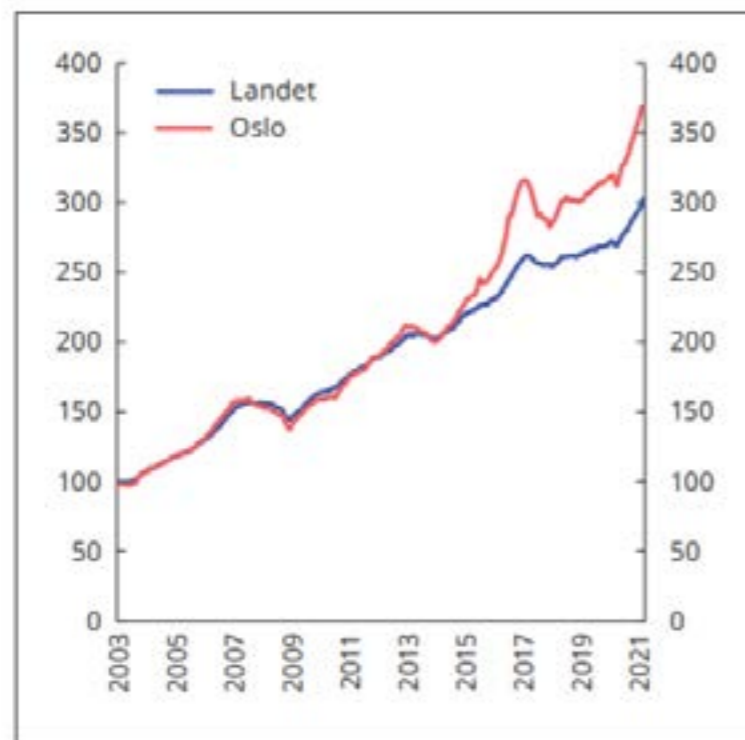
Finansdepartementet har slått fast «høy gjeld i husholdningene og høye eiendomspriser er de største sårbarhetene i det norske finansielle systemet».⁵⁹ Finanstilsynet har gjentatte ganger uttrykt sin bekymring, og vi får høre det samme fra IMF år etter år. Samtidig som alle alarmer går – selv i regjeringens egne budsjett dokumenter advares det mot at boligmarkedet skaper stor risiko for økonomien – har Solberg-regjeringen knapt løftet en finger for å dempe boligprisveksten og gjeldsveksten i Norge. Kapteinen på skipet har bind for øynene og propper i ørene mens skuten har stø kurs i feil retning.

Følgende figurer (på neste side) er hentet fra Finansmarkedsmeldingen 2021:

Arbeidsmarkedet og koronakrisen

Å ha jobb er den beste oppskriften for økonomisk trygghet. Det er alvorlig når arbeidsledigheten øker og arbeidslivet blir mer utrygt.

Figur 2.4 Utvikling i bruktboligpriser i landet og i Oslo. Indeks. Januar 2003 = 100

Figur 2.3 Gjeldsbelastning¹, gjeldsbetjeningsgrad² og rentebelastning³

Da samfunnet stengte i mars 2020, steg arbeidsledigheten fra 2,3 pst. til 10,4 pst. på under to uker. Dette var den høyeste ledigheten i Norge siden andre verdenskrig. Ledigheten har falt mye siden da, og faller mer etter hvert som samfunnet gjenåpnes. Likevel er det en fare for at arbeidsledigheten biter seg fast på et høyere nivå enn tidligere. En kraftfull sysselsettingspolitikk kommer til å være viktig for å få folk i jobb etter krisen, og er dessuten avgjørende for å omstille økonomien til nye grønne næringer, på en rettferdig måte.

De som ble rammet hardest av krisen og nedstengningen, var dem som hadde minst fra før. Her deltar Norge i en internasjonal trend, der de rikeste elitene har forsterket sin posisjon i samfunnet gjennom koronakrisen, og til dels blitt mye rikere, mens folk flest har fått en svakere posisjon.

Forskere ved Frischsenteret har vist at krisen i Norge har rammet bredt, men langt fra tilfeldig. Folk med lav inntekt og høy gjeld, lav utdanning, unge og innvandrere ble hardere rammet enn andre.⁶⁰ Forskningsfunn fra Frischsenteret i mai 2021 viser at personer med lav utdanning og innvandrerbakgrunn utgjør en større andel av de langtidsledige nå enn før krisen. Dette er en gruppe som vil få større utfordringer med å komme tilbake i jobb uten kompetanseheving og riktig oppfølging.⁶¹

Nav slår fast mye av det samme: eldre, innvandrere og personer uten fullført videregående eller høyere utdanning har vært hardest rammet av koronakrisen.⁶² Men også flere nyutdannede enn tidligere sliter med å finne jobb.⁶³ Koronakrisen har også rammet de som var arbeidsløse før mars 2020, som har fått ekstra store vansker med å finne nytt arbeid. Vi vet ikke

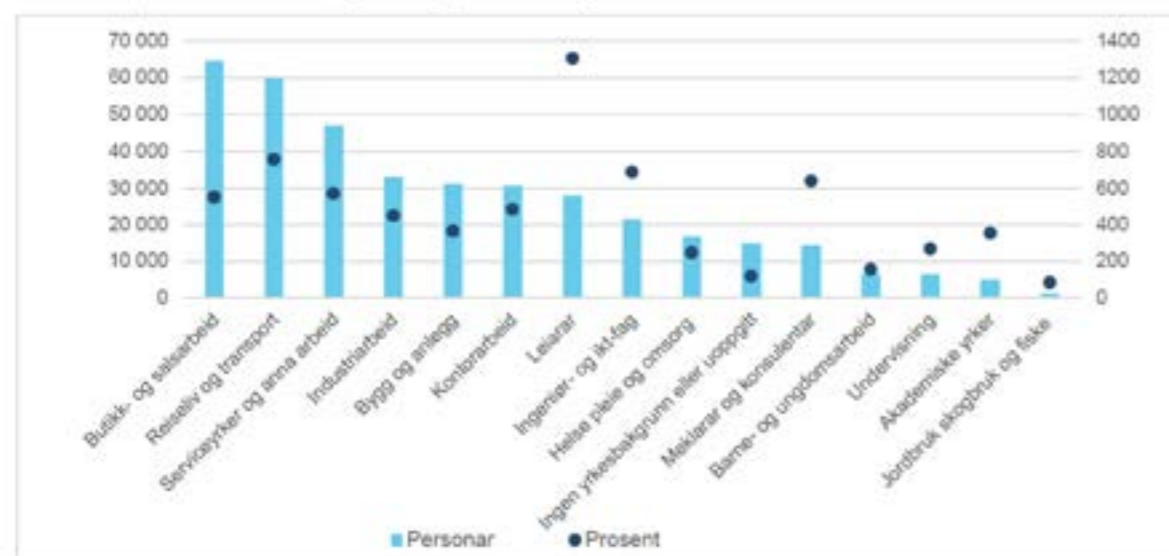
hvordan det vil gå på lang sikt med de som har mistet jobben under korona.

Ifølge Navs rapport er det arbeidstakere innen reiseliv og transport som har høyest risiko for å forbli langtidsledige. Sannsynligheten for å bli langtidsledig øker med alder. De som bare har grunnskoleutdanning har høyere risiko enn folk med høyere utdanning, det samme gjelder personer født i utlandet (uansett fødeland), og folk bosatt i Oslo og Viken, som har større risiko for å bli langtidsledige enn ellers i landet.⁶⁴

Nettet snører seg sammen. Stadig flere i ytterkanten av arbeidsmarkedet detter utenfor.

Det største antallet nye arbeidsledige har vært i lavtlønte tjenesteyrker som butikk, reiseliv og transport, som vi ser av søylene i figuren under, selv om også noen høytlønte yrker relativt sett fikk en høy økning i ledigheten.

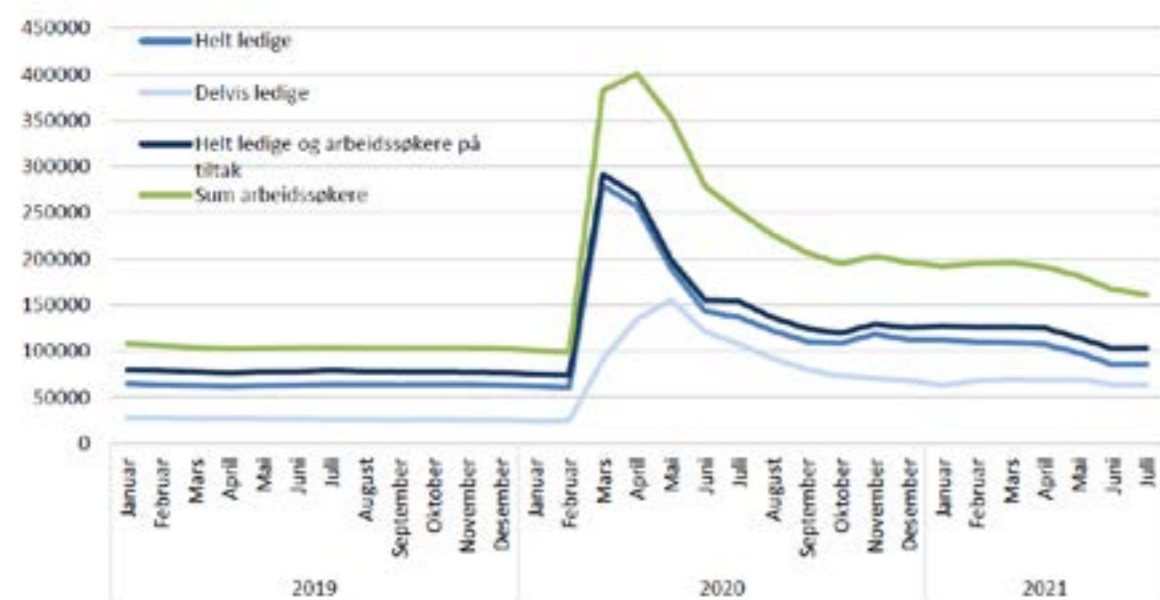
Figur 6. Nye arbeidssøkjere etter yrkesgruppe. Endring fra første halvår 2019 – første halvår 2020. Talet på arbeidssøkjere (venstre akse) og endring i prosent (høye akse)

Kilde: NAV

Ved utgangen av juli 2021 er det fortsatt registrert 149 300 helt ledige, delvis ledige og arbeidssøkere på tiltak hos Nav.

Figur 1. Antall registrerte helt arbeidsledige, delvis ledige, bruttoledigheten og summen av arbeidssøkere. Sesong- og bruddjusterte tall. Januar 2019 – juli 2021

Kilde: NAV

Da regjeringen stengte landet 12. mars 2020 hadde de ingen planer om å sikre folkene som mistet inntekten sin over natten. Gjennom forhandlinger på Stortinget, sikret SV og opposisjonen støtte til musikere, kulturarbeidere og andre frilansere og selvstendig næringsdrivende. Vi fikk full lønn i 20 dager for de som opplevde nedstengning og ble permittert. Satsen på dagpenger ble økt, slik at permitterte fikk beholde mer av inntekten sin, og satsen ble progressiv slik at særlig lavtlønte ble ivaretatt. Vi senket terskelen for å få dagpenger slik at også lavtlønte og vikarer fikk støtte, fikk på plass kompensasjon for lærlinger, forlenget arbeidsavklaringspenger for syke og arbeidssøkere. Aktivitetskrav i sosialhjelpen ble stilt i bero. Vi fikk forlenget permitteringsperioden og maksperioden på dagpenger til høsten 2021.

Regjeringen har flere ganger forsøkt å fase ut ordningene, men SV og opposisjonen har kjempet dem inn igjen.

Til tross for at ordningene har blitt bedret, har koronakrisen lagt stein til byrden for de som hadde det vanskeligst fra før på arbeidsmarkedet. Under Erna Solberg var arbeidslivet allerede i en negativ tendens, der eiere og arbeidsgivere ble konsekvent favorisert over arbeidstakere.

I fjor vår, da krisen rammet, ble det nær en tredobling av unge arbeidsledige.⁶⁵ Tall fra Nav viser at ledigheten fortsatt er størst blant de unge.

Unge mennesker er allerede i en sårbar og krevende fase av livet. Det første møtet med arbeidslivet er avgjørende for både valg og muligheter senere i livet. På arbeidsmarkedet konkurrerer unge arbeidssøkere med de som allerede har erfaring og formell kompetanse og kvalifikasjoner å vise til. Unge med kort erfaring i arbeidslivet har også større sannsynlighet for å oppleve oppsigelser. Utviklingen for de unge er bekymringsfull og krever snarlige tiltak for å forhindre en tapt generasjon unge. På tross av at det er innført ordninger som skal sikre inntekten til lærlinger, ekstrastipend for studenter og mulighet for mottakere av dagpenger til å ta utdanning, står altfor mange på utsiden i behov for aktivitet og inntektssikring.

Også før koronakrisen hadde vi en stor gruppe unge som sleit med å få fotfeste i samfunnet. På

fagspråket brukes gjerne den engelske fagtermen NEET – «Not in Education, Employment, or Training». I 2019 var det 110 000 unge mennesker i denne kategorien.⁶⁶ En undergruppe her er unge uføre. Ved utgangen av 2019 var over 20 000 personer mellom 18 og 29 år uføre.⁶⁷

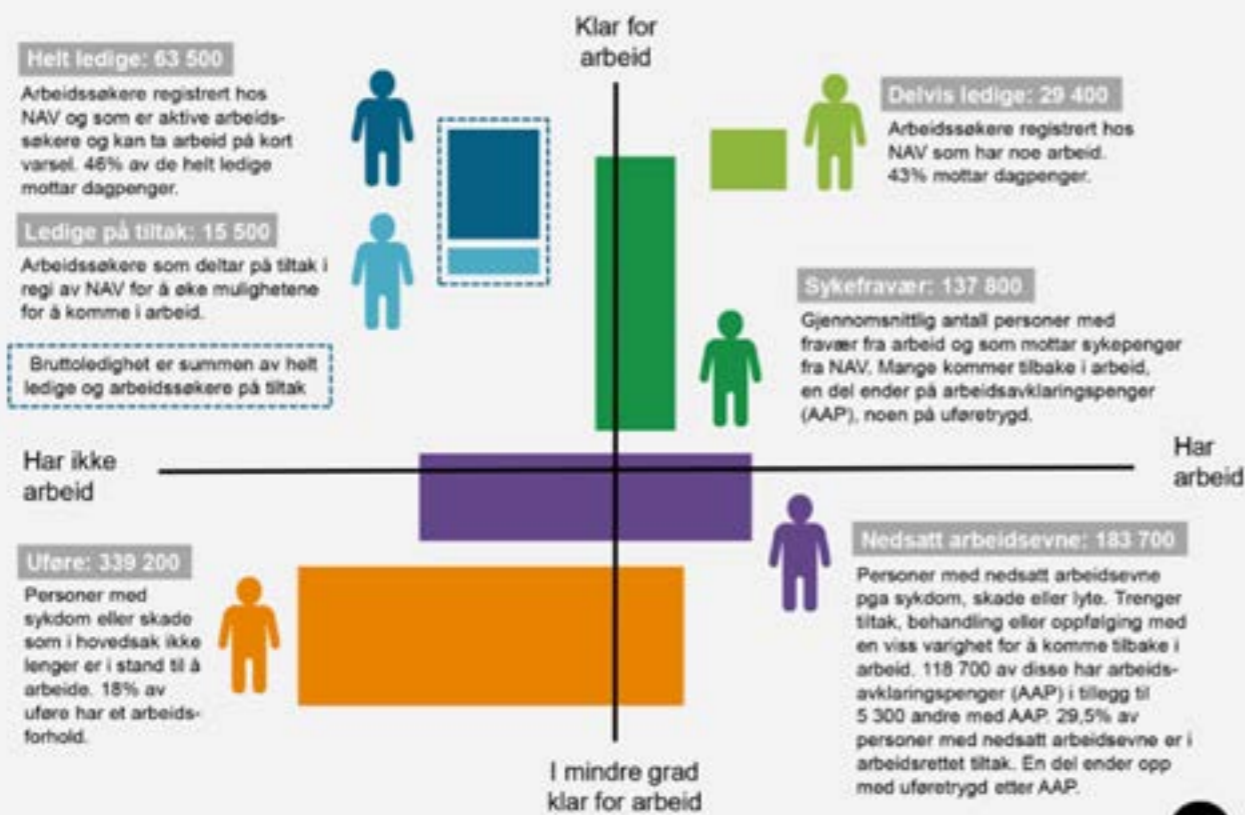
Forskning fra FAFO viser at uten tett hjelp og tett oppfølging eskaleres problemene mye raskere for unge enn for voksne. I verste fall ender de varig utenfor arbeidslivet, der de skyves ut i uføretrygd og lignende ordninger. Noe av det viktigste vi kan gjøre mot ulikhet er å inkludere disse menneskene i arbeidslivet.

Noen unge er ekstra utsatt. Det gjelder for eksempel unge i utsatte boområder. Dette er nabolag, først og fremst i storbyene, hvor levekårene generelt er dårligere enn andre steder. Her er terskelen for utenforskap og i verste fall kriminalitet lavere. Mange familier har gjerne innvandringsbakgrunn og er ennå ikke rotfestet i det norske samfunns- og arbeidslivet. Mye av innsatsen er imidlertid rettet mot skoler og fritidstilbud. Over natta ble alt dette stengt, som del av korona-tiltakene. Og det har slått særlig negativt ut for denne gruppa. De som står utenfor arbeidslivet, har dessuten høyere risiko for psykiske problemer enn resten av befolkningen.

Krisen har dermed forsterket underliggende negative tendenser. Arbeidsmarkedet har de siste årene vært preget av sosial dumping, utstrakt bruk av bemanningsbyråer og arbeidslivskriminalitet. Regjeringen har svekket arbeidsmiljøloven og åpnet for mer midlertidighet og innleie. Arbeidslivet har blitt råere, med dårlige stillingsvern og en svekket rolle for fagforeninger. Streikeretten er under press gjennom at terskelen for tvungen lønnsnemnd har blitt lavere og fagforeningsfradraget har mistet verdi hvert eneste år. For offentlig ansatte, den delen av arbeidslivet som regjeringen har kontrollert direkte, har situasjonen blitt dårligere. Såkalte «effektiviseringer» i offentlig sektor har gjort arbeidshverdagen tøffere for arbeidsfolk i velferden. Sulteforing av kommunale budsjetter og kutt i offentlige institusjoner har gjort arbeidslivet vanskeligere for flere hundretusen offentlig ansatte.

Kortvarig og langvarig fravær fra arbeid

Fakta om statistikken:
Tall for personer registrert hos NAV. Tallene viser arbeidssøkere, personer med nedsatt arbeidsevne og uføre per desember 2018 og gjennomsnitt for sykefravær i 1. halvår 2018. Merk at noen personer kan stå i mer enn én gruppe. All statistikk på nav.no/kannskap

Krisepolitikk for de rike

Når det oppstår en krise, en helt ny, fremmed og ofte skremmende situasjon – hva gjør man da? En helt naturlig reaksjon er at man instinktivt tenker først på sine nærmeste: «Er de trygge, og hva kan jeg gjøre for dem?»

Regjeringens første krisepakke var ganske avslørende i så måte. Samfunnet ble stengt ned 12. mars. 13. mars la regjeringen frem sin første krisepakke. Blant hovedingrediensene var: en ordning for utsatt formuesskatt, reduksjon av arbeidsgiverperioden ved permittering til 2 dager, og en midlertidig fjerning av alle avgifter i luftfarten. Regjeringens instinktive respons var å tenke på hvordan de kunne ta mest mulig kostnader for bedriftene, og ikke minst bedriftseierne. Under denne krisen har Høyre-regjeringen tydelig demonstrert hvem som står dem nærmest. De har vist stor omsorg for eierne av landets største bedrifter. De har virkelig demonstrert hvem de jobber for, og det er de rikeste i landet.

Regjeringens krisepolitikk for næringslivet har hatt svært skjeve fordelingseffekter og fra begynnelsen av favorisert de rike bedriftseierne på bekostning av de små bedriftene. Riksrevisjonen støtter dette synet i sin undersøkelse av søknadsbaserte tilskudd i møte med virusutbruddet i 2020, hvor det stilles spørsmål ved at «et lavt antall virksomheter har mottatt en veldig stor andel» av krisestøtten.

En gjennomgang E24 har gjort, viser at over 5000 selskaper som mottok kontantstøtte fra staten i 2020, kunne betalt tilbake støttekronene uten å gå i minus.⁶⁸ Det er snakk om 495 mill. kroner som kunne blitt betalt tilbake. For eksempel gikk kleskjeden Lindex med et overskudd på 20 mill. kroner, mens de mottok 10 mill. kroner i kontantstøtte. Så langt er det rapportert om 1,7 mrd. kroner i utbytte fra selskaper som har mottatt støtte. Dette er bare den foreløpige regningen – de fleste bedriftene har ennå ikke levert årsregnskap for 2020, og det har også blitt utbetalt betydelig støtte i 2021. Totalt har det blitt utbetalt 11 mrd. kroner fra ordningen så langt.

En forsker fra NHH regnet ut i desember 2020 at de fem største mottakerne hadde mottatt en milliard kroner – like mye som 27 000 småbedrifter. Koronastøtten var rigget for de rike og mektige.⁶⁹ Til tross for entydige faglige råd fra et vell av økonomer, fortsatte regjeringen å dele ut penger fra felleskassen til de største selskapene.

SV har hele tiden fremmet krav om stans i utbytte, tilbakekjøp av aksjer, økt lederlønn og bonuser, oppsigelser, og bruk av skatteparadis for mottakerne. Høyresiden, finansminister Jan Tore Sanner og næringsminister Iselin Nybø har sagt nei. Tallene som kommer, viser at SV hadde rett. Å ukritisk dele ut milliarder til landets største bedriftseiere vil føre til at store deler av disse pengene går til privat berikelse. Bedriftsstøtten har vært svært raus mot enkelte selskaper. Dette har i stor grad vært unødvendig; de største selskapene kan som regel selv skaffe seg kapital i markedet.

SV har jobbet for å senke makstaket i ordningen betydelig – fra 80 mill. per selskap per måned til 10 mill., samtidig som vi har foreslått å forbedre støtten for hardt rammede små bedrifter. Ikke før regjeringen ble tvunget av EØS til å innføre et makstak, kom det innstramminger på plass. EØS la en demper på regjeringens fest for de rike.

Regjeringens støtte til de rike og mektige har vært gjennomgående i krisepolitikken. De

store ble favorisert i kulturstøtteordningen, i lønnsstøtteordningen lot man være å prioritere de bedriftene som holdt på de ansatte, og ikke minst har det blitt delt ut milliarder av subsidier til rike og mektige aktører i oljenæringen og luftfarten. Regjeringen har kuttet formuesskatten på aksjer med 2,6 mrd. kroner i løpet av koronaåret.

Problemet vi i SV ofte peker på har slått ut i full blomst under koronakrisen: De rikeste har vist hvordan deres makt til å påvirke politikken har hatt effekt. Politikken som kom ut av regjeringen beriket de rikeste og forsterket ulikhetene i Norge. De rikeste har satt agendaen, og storting og regjering har stilt opp med milliarder av kroner – mange av dem helt unødvendig – for at de rike skal kunne fortsette festen.

De rikeste i verden klarte seg like bra som vanlig i kriseåret 2020: Det ble omtrent like mange nye dollarmillionærer i verden som i et vanlig år (5,2 millioner nye), mens det var en 25 prosent økning i folk med formue på mer enn 50 millioner dollar. Det viser en rapport fra Credit Suisse. Mens realøkonomien verden over har ligget brakk, har børsen gått som det suser og gjort de rike rikere. Den politiske responsen til pandemien har selvfølgelig hatt en avgjørende påvirkning her, står det i rapporten.⁷⁰

Regningen etter Solberg: økt ulikhet i Norge

Vi må konkludere med følgende: Etter åtte år med Erna Solberg ved roret er de økonomiske ulikhetene i Norge høyere enn de var før, uansett hvordan man vrir og vender på det. Den offisielle inntektsulikheten er høyere enn den var i 2013. Den reelle inntektsulikheten, når vi inkluderer eierinntekter, er også høyere - og den viser at ulikhetene er mye høyere enn den offisielle statistikken viser. De superrike har en mye større andel av kaken enn vi visste. Formuesulikheten har økt jevnt og trutt, det samme har fattigdommen og barnefattigdommen.

Det er mange faktorer som påvirker ulikheten i Norge. Statistikken kan endres fra år til år, blant annet på grunn av varierende utbytte hos de rikeste aksjonærene, som igjen kan variere med økonomiske oppgangs- og nedgangstider.

Når ulikhetene øker, skulle man forvente at en regjering i det minste tok grep for å prøve å motvirke dette. Selv om ulikheten i Norge kan variere noe fra år til år, uavhengig av politikk, fungerer politikk for å redusere ulikheten. Solberg-regjeringen har konsekvent ført en politikk som har forsterket ulikhetene, heller enn å redusere dem.

Høyre regjeringen har gitt milliarder i skatteuttak til landets rikeste, den har gjennomført en rekke usosiale kutt i velferden, og den har vært handlingslammet i møte med de andre sentrale drivere for ulikhet, nemlig boligmarkedet, arbeidsmarkedet og finansmarkedet.

Finanssektorens dominerende rolle

Ulikheten i Norge påvirkes ikke bare av norsk politikk. I verdensøkonomien har finanskapitalen fått større spillerom de siste tiårene, på bekostning av realøkonomien, det vil si produksjonen av varer og tjenester. Når overskuddskapital investeres i finansprodukter, heller enn produksjon, er det mindretallet som deltar på finansmarkedene som vinner, mens de

som har vanlige jobber i industriproduksjon og tjenestenæringene, de aller fleste, taper.

Vår tid preges av «hyperkapitalisme» eller «finansialisering», der finanssektoren i større grad dominerer økonomien og samfunnet. Kapitalen kan flyte friere mellom land enn tidligere, finanskapitalen har fått større markeder, muligheter for aggressiv skatteplanlegging og trusler om utflytting.⁷¹ Finanssektoren livnærer seg blant annet av folks gjeld. «Gjeld er finansnæringens viktigste råvare.»⁷² Gjeld og renter omfordeler fra den som ikke har, til den som har. Finansialisering er en driver for økt ulikhet.

Finansialiseringen gir også utslag på mer avgrensede områder i norsk politikk. Regjeringen har innført aksjesparekonto. Aksjefond har blitt en mer fremtredende spareform. Det gis skattefradrag for individuell pensjonssparing. Dette er små brikker i et stort bilde, der hver enkelt skal sørge for seg selv gjennom finansielle investeringer: De som har mest i utgangspunktet, skal få muligheten til å få mer, mens det kollektive velferdssystemet svekkes og ulikhetene øker.

Regjeringen frasier seg likevel alt ansvar for ulikhetsutviklingen, og skylder på «internasjonale megatrender». Det er lov å tenke selv og drive politikk i Norge selv om finansialiseringen rår i verden. Regjeringen har helhjertet støttet opp om og vært pådriver for finansialiseringen av økonomien. I det store og det hele tar de ingen grep for å begrense finanssektoren og heller investere stort i realøkonomien og utviklingen av nye, grønne næringsprosjekter i Norge. Sterke interessegrupper former den økonomiske utviklingen, mens regjeringen sitter og ser på og toer sine hender.

Den økende formuesulikheten i Norge skyldes i hovedsak økende aksjeformuer. Det er i stor grad et resultat av villet politikk. Høyre regjeringen har latt til rette for oppbygging av aksjeformuer, samtidig som de har redusert formuesskatten på aksjer.

Skattens betydning for ulikhet og omfordeling

Skatt er det viktigste virkemiddelet for å redusere ulikhet. For det første har skatt en stor utjevne effekt. Staten trekker inn penger i skatt for å skape rom til å bruke penger på velferd. Skole, barnehage, helsevesen og eldreomsorg er eksempler på sentrale velferdsgoder vi får tilgang til, på grunn av den skatten vi betaler. Om vi regner offentlige velferdstjenester inn som en del av husholdningenes inntekter, ser vi tydelig hvordan de bidrar til å redusere den økonomiske ulikheten.⁷³ Vi har også kontantoverføringer, som barnetrygd og ledighetstrygd. Dette gjør at mennesker som ellers ikke ville hatt råd til grunnleggende velferd, likevel får det.

For det andre fungerer skattesystemet omfordelende når det er progressivt utformet. Det betyr enkelt sagt at man betaler en større andel av sin inntekt i skatt, jo høyere inntekt man har. På den måten bidrar skattesystemet aktivt til å redusere ulikhetene i disponibel inntekt for den enkelte. Skattesystemet er altså særdeles viktig for omfordeling av inntektene.

Dette gjelder også for formuer. Formuesskatten har gradvis blitt kuttet de siste årene. I 2009 var satsen på 1,1 prosent av netto formue over kr 470.000. I 2019 er høyeste sats redusert til 0,85 prosent for netto formue over 1,5 millioner kroner. Rabatten for aksjer har blitt økt fra 20 prosent til 45 prosent - og partiene på høyresiden ivrer for å fjerne hele formuesskatten på aksjer. Arveavgiften har også blitt fjernet av Solberg-regjeringen. Dette er to av de mest rettfærdige formene for beskatning vi kan ha, i tillegg til at de ikke har negative effekter på økonomisk aktivitet på den måten inntektsskatt og selskapsskatt kan ha det.

Ifølge Professor Einar Øverby ved OsloMet har Solberg-regjeringens avskaffelse av arveavgift og reduksjonen av formues- og bedriftsbeskatningen økt formuesforskjellene i Norge: «På lang sikt kan vi få framvekst av sterkere familiedynastier. Norge har til nå ikke hatt like sterke og innflytelsesrike familiedynastier som Sverige (tenk Wallenberg-familien), men dette kan endre seg.»⁷⁴

Skatt på formue er en av de viktigste omfordelende skattene vi har. En del av landets rikeste personer betaler ikke inntektsskatt, men bare formuesskatt, fordi mange av dem har lav

eller ingen ligningsinntekt. Om formuesskatten hadde blitt fjernet, ville mange av landets aller rikeste, personer med personlige formuer tilsvarende mange tusen årslønner for vanlige folk, blitt personlige nullskatteyttere, eller betalt tilnærmet ingen skatt. 25 000 nordmenn ville blitt personlige nullskatteyttere om formuesskatten ble fjernet.⁷⁵

Høyresiden påstår til stadighet at kutt i formuesskatten vil skape arbeidsplasser uten at de noensinne har klart å dokumentere det. Snarere tvert imot - en rapport regjeringen selv hadde bestilt, konkluderte med at formuesskatten førte til økt verdiskaping.⁷⁶

Kuttene i formuesskatten er meningsløs økonomisk politikk; staten kunne for eksempel brukt disse milliardene til å faktisk skape jobber i stedet for å sløse dem bort. Det eneste man oppnår, er å gjøre de rikeste enda rikere, som vel var formålet til Høyre og Fremskrittspartiet hele tiden.

Arv er blitt en stadig viktigere årsak til at ulikhetene blir større, ikke minst etter at regjeringen har fjernet arveavgiften.

Siden 2013 har Solberg-regjeringen kuttet skatte- og avgiftsnivået med om lag 34 milliarder kroner. Av disse utgjør kutt i formueskatt om lag 10-11 mrd. kroner.⁷⁷ I tillegg kommer endringer i oljeskatten som vil koste 10 mrd. kroner på sikt, og potensielt mye mer.

Det er i hovedsak de med de høyeste inntektene og formuene som har dratt nytte av skatteuttakene. I tabellene under er det satt opp en oversikt over hvor store skatteuttak ulike personer har fått, gruppert etter hvor store formuer og inntekter de har.

Om vi ser de to periodene samlet, har de 1000 rikeste personene i Norge fått en årlig skattegave på rundt 2 mill. kr. hver av Erna Solberg. Det vil si, de betaler 2 mill. kroner mindre i årlig skatt enn de ville gjort med skattereglene fra 2013.

Den første tabellen («tabell 7») viser hvor mye mindre skatt folk, delt opp etter formuesgrupper, betalte i gjennomsnitt i 2017, sammenlignet med det de måtte betale i 2013.⁷⁸

I løpet av Erna Solbergs første regjeringsperiode fikk de tusen rikeste et skatteuttak på ca. 800 000 kroner, eller 7,4 prosent av inntekten sin. Det betyr at de fikk 7,4 kroner i skatteuttak per hundrelapp de tjente.

Til sammenligning fikk de 99 prosentene nederst i formuesfordelingen, folk flest, et skatteutt på 1 prosent av inntekten i perioden, eller 1 krone per hundrelapp. Kuttet er enda mindre for de laveste 90 og 50 prosentene – vanlige folk har fått mye mindre, både i prosent og kroner, enn overklassen.

Tabell 7 Anslått skatt i 2017 og endring i skatt fra 2013 etter nettoformue¹. Negative tall betyr lettelser. Anslag for skatteendringer er regnet i forhold til skattereglene for 2013 fremskrevet til 2017

Kvantilgruppe	Antall	Gjennomsnittlig skatt i 2017. Prosent av bruttoinntekt	Gjennomsnittlig skatt i 2017. Kroner	Gjennomsnittlig endring i skatt 2013-2017 i pst. av bruttoinntekten 2017	Gjennomsnittlig endring i skatt 2013-2017. Kroner	Herav: Gjennomsnittlig endring i formues-skatt. Kroner
Topp 1 000 personer	1 000	57,5	6 275 000	-7,4	-806 100	-800 700
Topp 0.1 pst.	4 300	49,5	2 726 200	-4,7	-257 500	-294 600
Topp 1 pst.	42 600	40,5	811 600	-2,5	-51 000	-48 700
Topp 2 pst.	85 100	38,0	567 300	-2,3	-34 400	-29 300
Topp 5 pst.	212 800	34,5	362 500	-2,1	-21 900	-15 800
Topp 10 pst.	425 600	31,0	266 500	-1,9	-15 900	-10 000
Topp 50 pst.	2 127 800	26,5	148 800	-1,3	-7 500	-2 600
Bunn 99 pst.	4 213 100	24,0	105 300	-1,0	-4 600	-800
Bunn 90 pst.	3 830 100	23,1	95 200	-0,9	-3 900	-300
Bunn 50 pst.	2 127 800	21,8	75 900	-0,8	-2 800	0

¹ Omfatter beregnet bruttoformue fratrukket samlet gjeld. Beregnet bruttoformue er formue uten formelle verdsettelsesrabatter for primærbolig, sekundærbolig, næringsseidendom og aksjer og driftsmidler. For øvrige eiendeler brukes skatteverdier.

Kilder: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrås skattemodel, LOTTE-Skatt.

Den neste tabellen («tabell 8») viser at i Solbergs andre regjeringsperiode fikk de rikeste et nytt skatteutt på hele 11,1 prosent av inntekten. Det betyr at de aller rikeste fikk et skatteutt på 11 kroner og 10 øre for hver skattbare hundrelapp de har tjent, de siste fire årene.

De 99 prosent nederste i formuesfordelingen har

fått enda mindre i denne perioden, et kutt på 0,3 prosent, eller 30 øre per hundrelapp. Fra 2017 til 2021 fikk de 99 prosentene med lavest formue redusert skatten med 1700 kroner i gjennomsnitt.

Det hersker altså ingen tvil om hvem som har tjent mest på Høyre-regjeringens skattepolitikk, og det var de som hadde mest fra før.

Tabell 8 Anslått skatt i 2021 og endring i skatt fra 2017 etter nettoformue¹. Negative tall betyr lettelser. Anslag for skatteendringer er regnet i forhold til skattereglene for 2017 fremskrevet til 2021

Kvantilgruppe	Antall	Gjennomsnittlig skatt i 2021. Prosent av bruttoinntekt	Gjennomsnittlig skatt i 2021. Kroner	Gjennomsnittlig endring i skatt 2017-2021 i pst. av bruttoinntekten 2017	Gjennomsnittlig endring i skatt 2017-2021. Kroner	Herav: Gjennomsnittlig endring i formues-skatt. Kroner
Topp 1 000 personer	1 000	58,0	8 094 000	-11,1	-1 146 600	-1 300 400
Topp 0.1 pst.	4 400	50,7	2 703 500	-2,5	-399 600	-456 400
Topp 1 pst.	43 900	40,7	864 300	-2,9	-41 100	-70 200
Topp 2 pst.	87 800	38,2	604 900	-2,1	-33 400	-37 200
Topp 5 pst.	219 500	34,8	390 500	-1,3	-15 700	-15 400
Topp 10 pst.	438 900	32,0	285 500	-1,0	-8 600	-7 700
Topp 50 pst.	2 194 500	26,3	159 100	-0,5	-3 100	-1 500
Bunn 99 pst.	4 345 200	24,0	116 100	-0,3	-1 700	-100
Bunn 90 pst.	3 950 100	23,1	105 600	-0,3	-1 600	0
Bunn 50 pst.	2 194 500	22,1	88 000	-0,4	-1 600	0

¹ Omfatter beregnet bruttoformue fratrukket samlet gjeld. Beregnet bruttoformue er formue uten formelle verdsettelsesrabatter for primærbolig, sekundærbolig, næringsseidendom og aksjer og driftsmidler. For øvrige eiendeler brukes skatteverdier.

Kilder: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrås skattemodel, LOTTE-Skatt.

Vi kan også se hvordan skatteuttene fordeler seg etter inntektsgrupper i samfunnet. Her ser vi at det er mindre forskjeller i prosentandelen mellom de ulike gruppene. Likevel ser vi at de rikeste 1000 personene har fått større skatteutt i prosentandel enn alle andre grupper, unntatt den tiendedelen som tjener minst (1. desil). I kronebeløp er det derimot slående forskjeller –

den tiendedelen som tjener mest har fått 15700 kr. i skatteutt i Solbergs første periode, mot 700 kr. i skatteutt for tiendedelen med lavest inntekt. Også her ser vi at de aller rikeste har fått klart mest av Solberg og co.: De 1000 personene som har høyest inntekt i landet, har fått skatteutt på 338 100 kroner hver.

Tabell 3 Anslått skatt i 2017 og endring i skatt fra 2013 etter bruttoinntekt. Negative tall betyr lettelser. Anslag for skatteendringer er regnet i forhold til skattereglene for 2013 fremskrevet til 2017

Kvantilgruppe	Gjennomsnittlig skatt i 2017. Prosent av bruttoinntekt	Gjennomsnittlig skatt i 2017. Kroner	Gjennomsnittlig endring i skatt 2013-2017 i pst. av bruttoinntekten i 2017	Gjennomsnittlig endring i skatt 2013-2017. Kroner
Topp 1 000 personer	37,3	7 791 000	-1,6	-338 100
Topp 0.1 pst.	38,3	5 914 700	-1,4	-140 100
Topp 1 pst.	38,0	1 258 900	-1,3	-43 500
Topp 5 pst.	35,8	508 300	-1,3	-21 100
10. desil	33,9	454 600	-1,3	-15 700
9. desil	27,2	188 000	-1,2	-8 100
8. desil	24,5	136 800	-1,0	-5 800
7. desil	23,1	112 800	-0,9	-4 500
6. desil	21,6	91 400	-1,0	-4 100
5. desil	19,4	69 900	-1,0	-3 600
4. desil	16,3	49 200	-1,1	-3 200
3. desil	11,4	27 100	-1,3	-3 100
2. desil	6,8	10 200	-1,1	-1 700
1. desil	4,1	1 600	-1,8	-700

¹ Bruttoinntekt omfatter lønn- og kapitalinntekt før skatt og skattefrie ytelser.

Kilder: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrås skattemodel, LOTTE-Skatt.

I «tabell 4» ser vi at det har vært beskjedne skatteutt for de aller fleste i Solbergs andre regjeringsperiode, mens de aller rikeste har fått om lag samme skatteutt både i prosent og kronebeløp som i Solbergs første periode.

Tabell 4 Anslått skatt i 2021 og endring i skatt fra 2017 etter bruttoinntekt. Negative tall betyr lettelser. Anslag for skatteendringer er regnet i forhold til skattereglene for 2017 fremskrevet til 2021

Kvantilgruppe	Gjennomsnittlig skatt i 2021. Prosent av bruttoinntekt	Gjennomsnittlig skatt i 2021. Kroner	Gjennomsnittlig endring i skatt 2017-2021 i pst. av bruttoinntekten i 2021	Gjennomsnittlig endring i skatt 2017-2021. Kroner
Topp 1 000 personer	38,5	8 666 600	-1,6	-376 400
Topp 0.1 pst.	38,5	4 914 200	-1,8	-141 800
Topp 1 pst.	38,1	1 270 500	-0,3	-31 800
Topp 5 pst.	35,9	654 300	-0,7	-11 900
10. desil	34,0	475 900	-0,9	-8 300
9. desil	27,3	207 500	-0,5	-3 600
8. desil	24,7	154 000	-0,4	-3 400
7. desil	23,3	125 900	-0,3	-1 800
6. desil	21,7	100 500	-0,3	-1 600
5. desil	19,3	76 500	-0,3	-1 500
4. desil	16,2	53 500	-0,3	-1 100
3. desil	11,2	29 900	-0,5	-1 300
2. desil	5,9	10 900	-0,5	-1 000
1. desil	3,4	1 600	-1,0	-500

¹ Bruttoinntekt omfatter lønn- og kapitalinntekt før skatt og skattefrie ytelser.

Kilder: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrås skattemodel, LOTTE-Skatt.

Fasiten er altså klar: Enten man ser på formue eller inntekt, så er det de rikeste som har tjent på Solberg-regjeringens skatteutt. De aller rikeste i Norge har fått milliongaver hver, mens folk flest har blitt avspist med smuler til sammenligning.

En rapport fra SSB konkluderer med at regjeringens skattepolitikk har gjort skattesystemet mindre omfordelende.⁷⁹ Etter rapporten ble skrevet, har regjeringen kuttet ytterligere i formuesskatten, som er den mest rettferdige skatten vi har. Solberg-regjeringens skattepolitikk står i skarp kontrast til den rødgrønne regjeringens. I en rapport fra 2013 konkluderte Statistisk sentralbyrå på følgende måte: «Skattesystemet i 2013 er mer omfordelende enn det var i 2005.»⁸⁰

Usosiale kutt

I tillegg til å gjøre skattesystemet mindre rettferdig, har regjeringen gjennomført en rekke usosiale kutt som rammer dem som har minst fra før. Dette er konkrete forverringer av velferdstilbudet som generelt går mest ut over dem som har minst.

I tillegg til en rekke konkrete usosiale kutt har regjeringen kuttet generelt 14,8 mrd. kroner i velferden gjennom den såkalte Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen der man år etter år pålegger offentlige institusjoner flate prosentkutt i driftsmidlene, ofte kalt «ostehøvelkutt».⁸¹ Disse uprioriterte kuttene kommer ofte samtidig med at de samme institusjonene har hatt vekst i oppgavene de er pålagt å utføre. Dette er skjulte, store, velferdskutt. Regjeringen har tatt fra de mange gjennom kutt i velferden og gitt til de få på toppen i form av lavere skatt.

Blant de mange usosiale kuttene regjeringen har gjennomført er dette noen viktige eksempler:

- fjerning av feriepengene på dagpenger
- kutt i brillestøtte til barn
- kutt i uføres barnetillegg og skjermingstillegg
- kutt i bostøtte
- kutt i tannregulering til barn og unge
- kutt i tannhelsesjekk for eldre
- kutt i bilstønad for bevegelseshemmede
- kutt og innstramminger i arbeidsavklaringspenger
- innstramminger i dagpenger
- kutt i tilgang på fysioterapi
- kutt i stønad for beboere på asylmottak
- innstramminger i bostøtte
- innstramminger i rettigheter for flyktninger i folketrygdloven,
- økning i botidskrav fra 5 til 3 år for rett til ytelse i folketrygden.
- kutt i overgangsstønaden for enslige forsørgere

Politikk for å bekjempe ulikhet

Rettferdig skatt og lønn

Skatt er det viktigste politiske verktøyet for å sikre rettferdig fordeling.

For å få bukt med at de høyeste formuene og inntektene fortsetter å dra fra resten av fellesskapet, må vi både gjøre noe med at verdiene hopper seg opp på toppen og løfte i bunnen. Forskjellen på bunn og topp må bli mindre, og veien fra bunn til topp må bli kortere. Da trenger vi et mer rettferdig skattesystem. Vi trenger også økte skatteinntekter for å fortsette utbyggingen av velferdsstaten, som utjevner ulikhet. De som har mest fra før, må bidra mer.

Vi må gjøre skatten på inntekter mer rettferdig. Folk som tjener 600 000 kroner eller mindre, skal betale likt eller mindre som før, mens de som tjener over det, vil betale høyere skatt med vårt forslag. Vi må også redusere lønnsforskjellene i offentlig sektor ved å stramme inn på toppen. Ingen i staten eller statlige selskaper skal tjene mer enn statsministeren, og politikerlønnene må reduseres.

Formuesskatten må økes. I første omgang må den minst tilbake til det nivået den var på før Solberg tok over. Vi foreslår å øke satsen til 1,1 prosent, innføre en tilleggssats på formuer over 20 mill. kroner og fjerne aksjerabatten.

Arv er en annen kilde til de økende forskjellene mellom oss. Nå er det langt mer lønnsomt å arve enn å jobbe. Det er urettferdig. Vi vil gjeninnføre en arveavgift på 30 prosent, med et bunnfradrag på 5 mill. kroner som skal skjerme vanlige familier. De superrike skal betale ekstra stor arveavgift, med en sats på 70 pst. på arv over 100 mill. kroner.

Vel så viktig som å øke skattene for de rikeste, er det å tette skattehull for å sørge for at rike mennesker og store selskaper betaler rettmessig skatt. I dag kan rike bedriftseiere sluse pengene hit og dit gjennom selskaper og flytte dem til skatteparadis, og slik unngå rimelig beskatning.

Det skyver skatteregningen over på vanlige folk. Vi må også sikre at teknologibedrifter betaler sin rettmessige del av skatteregningen.

Vi vil:

- Gjøre skatten på inntekt mer rettferdig og omfordelende
- Øke formuesskatten
- Innføre en progressiv arveavgift
- Tette skattehull og bekjempe skatteparadis. Fritaksmetoden må endres eller fjernes, og kildeskatten må styrkes
- Kjempe for et mer rettferdig internasjonalt skattesystem og beskatning av teknologiselskaper
- Redusere lønnen for ledere i staten og statlige selskaper, samt politikere
- Heve lønnen i lavlønnsyrker og redusere lønnsforskjellene i offentlig sektor

Bedre velferd

Gode velferdsordninger gir sterke fellesskap. Omsorgsfulle barnehager, gode skoler og en trygg eldreomsorg bidrar til at vi alle kan leve bedre liv. Selv om vi har mange gode ordninger i dag, er det fortsatt hull i velferden som stenger mange ute.

Noen barn får ikke være med på leken på SFO fordi foreldrene ikke har råd til å betale regningen. I Oslo og Stavanger har gratis skolefritidsordning drevet frem av SV, gjort at veldig mange barn nå har startet på SFO. Nå vil vi at barn over hele landet skal få muligheten til å være med.

Et annet hull i velferdsstaten er

tannhelsetjenestene. Ett enkelt tannlegebesøk kan gi en regning på mange tusen kroner. Vi vil ha en tannhelsereform som gjør tannlegeregningen billigere. Ingen skal måtte gå med dårlige tenner, og helseplagene det gir, fordi de ikke har råd til et tannlegebesøk.

Vi går til valg på å reversere de usosiale kuttene til Solberg-regjeringen.

Gode velferdsordninger synes ikke alltid på ulikhetsstatistikken. Likevel er de viktige for å utjevne ulikhet. Gratis SFO vil ikke påvirke inntektsfordeling, men frigjøre flere tusen kroner i måneden for alle med barn som går på SFO. For mange vil det bety mye. Det kan gi flere familier mulighet til å reise på ferie om sommeren, kjøpe skikkelige vintersko eller være med i flere barnebursdager. Billigere tannlege kan forebygge mange helseproblemer for mange og gi mindre ulikhet i helseplager. Disse grepene vil derfor være en helt sentral del av vår politikk for å utjevne ulikheten.

Vi vil:

- Innføre gratis SFO i hele landet
- Gjøre tannlegebesøk billigere med en tannhelsereform
- Reversere Solberg-regjeringens usosiale kutt, som brillestøtte, barnetillegg for uføre, arbeidsavklaringspenger, overgangsstønad og bostøtte
- Stanse profitt innen velferdstjenester

Jobb til alle

Hele og faste jobber gir trygghet og fast lønn. Vi jobber derfor for et tryggere arbeidsliv, med en arbeidsmiljølov som gir arbeidstakere et sterkt vern. Retten til heltid og faste stillinger må styrkes.

Vi står midt i en tid der vi skal over fra fossile utslipp til nullutslippssamfunnet. Det påvirker mange arbeidsplasser. Vi vil ha et rettferdig grønt skifte, hvor vi flytter folk, investeringer,

kompetanse og teknologi fra oljenæringen og over i andre næringer. Næringspolitikken skal gi jobber over hele landet, bidra til ny industriell utvikling og ta vare på folk og miljø.

Vi trenger en nasjonal sysselsettingsplan og jobbskapingprogram for å få alle i arbeid, og i samråd med partene lage en plan for omstilling til grønne industriarbeidsplasser. Vi vil utrede en klimajobb- eller opplæringsgaranti for arbeidstakere i Norge.

Vi må ha sterkere tiltak for å bidra til at ungdom kommer i arbeid, ikke minst etter koronakrisen. Unge utenfor arbeidslivet har ikke tid til stå på venteliste, støtten må komme raskt. Vi vil at unge under 30 år skal få hjelp til utdanning, aktiviteter eller tiltak innen 30 dager.

Vi vil:

- Styrke retten til faste og hele stillinger
- Styrke arbeidsmiljøloven
- Gi unge uten jobb rett til utdanning, aktivitet eller tiltak innen 30 dager
- Ha en storstilt offentlig satsing på å skape nye jobber
- Kutte klimagassutslipp og gjennomføre et rettferdig grønt skifte som utvikler nye arbeidsplasser over hele landet
- Gi fullt skattefradrag for fagforeningskontingenten

Bolig til å bo i

Noe av det viktigste vi kan gjøre for å rydde opp i den urettferdige boligsituasjonen er å øke skatten på eiendom. Det vil dempe prispresset og gi mindre spekulasjon. Samtidig kan ikke bankene lenger ha like stor mulighet til å låne ut store penger til de som putter pengene i flere boliger. Vi vil bygge opp en ikke-kommersiell boligsektor, med en boform som er en mellomting mellom å leie og å eie. Det kan gi flere et trygt sted å bo over lang tid, til en overkommelig pris. Vi vil også ha en nasjonal boligplan for å gjøre bolig til et

velferdsgode igjen, ikke til et spekulasjonsobjekt i et grunnleggende urettferdig system.

Vi vil:

- Øke skatten på eiendom for å stagge prisveksten og dempe gjeldsveksten
- Begrense bankenes utlån til de som har flere boliger, prioritere førstegangskjøpere
- Lage flere veier inn i boligmarkedet for førstegangskjøpere
- Bygge opp en ikke-kommersiell tredje boligsektor
- Innføre en nasjonal boligplan

Kamp for barn i fattige familier

Noe av det mest effektive vi kan gjøre for å redusere hvor mange barn som lever i fattige familier her i landet er å øke barnetrygden. Det er en ubyråkratisk ordning som kommer alle barnefamilier til gode, men som betyr ekstra mye for familier med dårlig råd.

Familier med aleneforsørgere eller mange søsken er overrepresentert på fattigdomsstatistikk. Et økt tillegg i barnetrygden til disse familiene vil særlig hjelpe med å sikre at færre barn vokser opp i fattigdom.

Vi vil:

- Innføre gratis SFO
- Øke barnetrygden og innføre målrettede tillegg for flerbarnsfamilier og familier med enslige forsørgere
- Redusere maksprisen i barnehagene
- Reversere kuttet i barnetillegg for uføre
- Innføre foreldrepenger for alle, med et gulv på 2G

En plan for mindre ulikhet

Til sammen er dette en lang rekke tiltak som på ulike måter vil bidra til redusert ulikhet i Norge¹. Det finnes andre grep og metoder også. For SV er veien mot et mer rettferdig Norge viktigst, akkurat hvordan vi løser forskjellskrisen finnes det mange flere veier til. En ny regjering må føre en kraftfull politikk for å redusere den økonomiske ulikheten. Et mer rettferdig samfunn kommer ikke av seg selv.

Alle statsbudsjetter må rapportere på utviklingen i den økonomiske ulikheten og hvordan budsjettet vil påvirke ulikheten. Vi kan oppnå et mer rettferdig Norge og et rettferdig grønt skifte. Det handler om politiske prioriteringer. For SV er målet klart: klima og rettferdighet kommer først.

Sluttnoter

- 1 <https://www.aftenposten.no/norge/i/eKGgml/sms-er-hoeyt-politisk-spill-og-faglige-raad-som-ble-vraket-slik-aapnet> (lest: 23.06.21).
- 2 For eksempel har forskere ved LSE tatt til orde for en engangs formuesskatt i kjølvannet av koronakrisen <https://www.lse.ac.uk/News/Latest-news-from-LSE/2020/L-December/Wealth-Commission-report> (lest: 23.06.21).
- 3 Se omtalen av ulikhet i Meld. St. 14 (2020–2021) Perspektivmeldingen 2021, kapittel 5, <https://www.regjeringen.no/contentassets/91bdfca9231d45408e8107a703fee790/no/pdfs/stm202020210014000dddpdfs.pdf> (lest: 23.06.21)
- 4 Wilkinson, R. & K. Pickett (2012 [2011]), *Ulikhetens Pris*, Res Publica.
- 5 <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/aP6QOE/erna-solberg-om-ulikhet-vi-er-ikke-saa-opptatt-av-aa-bekjempe-riksdom> (lest: 23.06.21).
- 6 <https://www.dn.no/politikk/jonas-gahr-store/formuesskatt/tina-bru/hoyres-nestleder-mener-stores-skatte-kritikk-er-hul/2-1-996158> (lest: 23.06.21).
- 7 <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/OQzovl/disse-sakene-er-viktigst-for-norske-velgere-store-forskjeller-mellom> (lest: 23.06.21).
- 8 <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/mBABAL/opposisjonen-ulikheten-har-oekt-hvert-aar-regjeringen-ulikheten-g> (lest: 24.06.21).
- 9 Grønmo, S., A. Nilsen & K. Christensen (2021), «Ulikhet – et samfunnsvitenskapelig tema» i Grønmo, S., A. Nilsen & K. Christensen (red.), *Ulikhet. Sosiologiske perspektiver og analyser*, Fagbokforlaget, s. 11.
- 10 Aaberge, A., A. Langørgen & P.Y. Lindgren (2021), «Fordelingseffekter av offentlig tjenesteproduksjon i Europa», *Samfunnsøkonomen*, nr. 2, 2021, s. 34-44. Et leserinnlegg av Kalle Moene og Rolf Aaberge har også problematisert dette, <https://www.dn.no/innlegg/okonomi/politikk/inntektsforskjeller/innlegg-om-ulikhet-verdien-av-velferdstjenestene-oppveier-ikke-forskjellene-som-skriver-seg-fra-kapital-og-boligmarkedene/2-1-998137> (lest: 23.06.21).
- 11 Siste tilgjengelige statistikk finnes på Statistisk sentralbyrås nettsider: www.ssb.no/ifhus. I tillegg til ulikhetsstatistikk publiserer også SSB en rekke mer detaljerte rapporter om fattigdom og forskjeller.
- 12 P90/P10 ser bort fra de 10 prosent rikeste og 10 prosent fattigste, og ser på forholdet mellom en person høyt i inntektsfordelingen (90. persentil) og en person lavt i fordelingen (10. persentil). S80/S20 måler forholdet mellom den rikeste femdelen og den fattigste femdelen i samfunnet, målt etter inntekt.
- 13 Det er flere problematiske sider ved Gini-koeffisienten. For det første er det ikke enkelt å forstå hva endringer i tallene faktisk innebærer. Ifølge Eurostat var forskjellen i Gini mellom Norge og Storbritannia 0,07 i 2017. Forskjellssamfunnet er likevel langt mer tydelig i Storbritannia enn i Norge. For det andre er Gini-koeffisienten som regel gjort med utgangspunkt i rapporterte skatteinntekter. Problemet med dette er at det kan være stor forskjell på skattbar og reell inntekt. Det kan også variere mellom land hvordan inntekt blir innrapportert. En tredje ulempe er at Gini ikke nødvendigvis fanger opp alle forskjellene. For eksempel, hvis inntektene til hele befolkningen øker med 2 prosent, vil ikke Gini endre seg. Men de på toppen vil i kroner ha fått et mye større inntektshopp enn de på bunnen. To land med lik Gini har ikke nødvendigvis lik inntektsfordeling. Økonomen Eric Nævdal har problematisert dette, https://www.dn.no/innlegg/okonomi/politikk/ulikhet/den-vanskelige-malingen-av-ulikhet/2-1-692340?fbclid=IwAR3tpaaaXjPKi_

[DTfvNibJ3UtAJleOtOcZLIXf1VWBnrDXVkjIB0xXB85jE](https://www.dn.no/innlegg/okonomi/politikk/ulikhet/den-vanskelige-malingen-av-ulikhet/2-1-692340?fbclid=IwAR3tpaaaXjPKi_) (lest: 23.06.21).

- 14 Figuren er hentet fra Aaberge, R., J.H. Modalsli & O.L. Vestad (2020), «Ulikheten – betydelig større enn statistikken viser», SSB Analyse 2020/13 Eierinntekter, skatt og inntektsulikhet i Norge, <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/ulikheten-betydelig-storre-enn-statistikken-viser> (lest: 23.06.21).
- 15 Gåsdal, O. (2021), «Økonomisk ulikhet: fordeling av inntekt og formue», i Grønmo et al. (red.) (2021), s. 39–71.
- 16 I EUs ekvivalensskala for forbruksenheter får første voksne vekt lik 1, neste voksne vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt lik 0,3. En husholdning på to voksne og to barn har dermed 2,1 forbruksenheter ifølge EU-skalaen.
- 17 Alstadsæter, A., W. Kopczuk & K. Telle (2014), «Are Closely Held Firms Tax Shelters», Statistisk Sentralbyrå, <http://www.columbia.edu/~wk2110/bin/CloselyHeldTPE.pdf> (lest: 23.06.21).
- 18 <https://finansavisen.no/nyheter/finans/2020/12/08/7596161/kjell-inge-rokke-har-hatt-null-inntektsskatt-i-14-ar> (lest: 23.06.21).
- 19 https://www.dn.no/magasinet/dokumentar/skatt/formue/fritaksmetoden/norges-rikeste-far-80-milliarder-i-skattefrie-inntekter-i-aret/7-1-z_r7vzct (lest: 23.06.21).
- 20 Alstadsæter, A., N. Johannesen & G. Zucman (2019). «Tax Evasion and Inequality», *American Economic Review* 2019, 109(6), s. 2073–2103, <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/aer.2017.2043> (lest: 15.06.21)
- 21 <https://www.dn.no/innlegg/skatt/fritaksmetoden/aksjonarmodellen/innlegg-for-mye-fritak-med-fritaksmetoden/2-1-749217> (lest: 23.06.21).
- 22 <https://www.dn.no/innlegg/inntektsforskjeller/ulikhet/skatt/innlegg-der-ssb-forskere-svarer-kritikere-maling-av-eierinntekter-skattebyrde-og-inntektsulikhet/2-1-893665> (lest: 23.06.21).
- 23 Aaberge et al. (2020).
- 24 https://www.nrk.no/norge/trodde-du-norge-hadde-sma-okonomiske-forskjeller_-1.15389190 (lest: 23.06.21).
- 25 <https://forskning.no/okonomi/ssb-forskere-det-er-de-aller-rikeste-som-betaler-minst-skatt-i-norge/1747382> (lest: 23.06.21).
- 26 <https://t.co/Z2HgWLDPOC?amp=1> (lest: 23.06.21). Det er flere utfordringer ved å sammenligne formuesulikhet mellom land. I noen land må man spare privat til pensjon, og da vil dette registreres som formue. Det gjør det ikke i Norge. Boligformue vil også verdsettes for lavt i Norge om man bruker ligningstall, på grunn av rabatten i formuesskatten for primærbolig. SSB korrigerer for dette ved hjelp av markedsverdi.
- 27 Credit Suisse, «Global Wealth Report 2018», <https://www.credit-suisse.com/corporate/en/research/research-institute/global-wealth-report.html> (lest: 23.06.21).
- 28 Aaberge, R. & M.E. Stubhaug (2018), «Formuesulikheten øker», SSB analyse 2018/18: Formuesulikhet i Norge 1995–2016, <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/formuesulikheten-oket> (lest: 23.06.21).
- 29 Forskjellig gjeldssituasjon gjennom livet er en svakhet ved å bruke nettoformue som mål, og det kan være mer presist å se på hver kohort for seg (Gåsdal, 2021).
- 30 Statistisk sentralbyrå, Statistikkbanken tabell 10318: Del av samla berekna nettoformue, gjennomsnittleg berekna nettoformue og lågaste verdi i desil for hushald, etter desilfordelt berekna nettoformue
- 31 Tallene skiller seg noe fra tallene i tabellen og grafene over, som er hentet direkte fra formuesstatistikken til SSB. Årsaken er at SSB sin formuesstatistikk er basert på

- husholdninger, mens Aaberge og Stubhaug har sett på familier der eldstepersonen er 25 år eller eldre. Dette har de gjort for å kunne sammenligne bedre over tid.
- 32 Aaberge & Stubhaug (2018).
- 33 <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/okte-inntekter-for-husholdningene> (lest 23.06.21).
- 34 <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/mBABA/opposisjonen-ulikheten-har-oekt-hvert-aar-regjeringen-ulikheten-g> (lest: 24.06.21).
- 35 Moene, K. (2016), «The social upper class under social democracy», Nordic Economic Policy Review 2016, TemaNord 2016, s. 503. Det høyere antallet må sees i sammenheng med at gjennomsnittsnordmannen er 23 prosent rikere enn gjennomsnittsamerikaneren. Videre gir ulike datakilder noe ulike anslag på antallet. Konklusjonen at det er flere rike per capita i Norge enn i USA er likevel robust.
- 36 Gåsdal (2020), s. 60.
- 37 <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/den-tradisjonelle-typen-kapitalister-dominerer-blant-landets-aller-rikeste> (lest: 23.06.21).
- 38 Korsnes, O. & J. Hjellbrekke (2005), «Sosial kapital-struktur i norske elitar», Tidsskrift for samfunnsforskning, 04/2005, https://www.idunn.no/tfs/2005/04/sosial_kapital-struktur_i_norske_elitar (lest: 17.06.21).
- 39 Gulbrandsen, T. (2021), «Eliter», i Grønmo et al. (red.) (2021), s. 103–128.
- 40 Tallene er basert på E24s liste, <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/R91mLJ/kun-27-prosent-av-norges-rikeste-er-kvinner> (lest: 23.06.21).
- 41 De tar ikke bare utgangspunkt i skattelistede, men ser også på anslag over verdien av selskapene de eier. <https://kapital.no/kapital-index/norges-400-rikeste> (lest 23.06.21).
- 42 Hansen, M. N. (2014), «Self-made wealth or family wealth? Changes in intergenerational wealth mobility», *Social Forces*, 93(2), s. 457–481
- 43 Gulbrandsen (2021).
- 44 Ibid.
- 45 <https://agendamagasinet.no/debatt/hoyresiden-stottes-steinrike-onkler/?fbclid=IwAR27XrQvcEuHqQYWyuxZ6-JXV6cogsci3TDtPeY685u8bYjwNgwsxFVaG7g> (lest: 22.06.21).
- 46 Gåsdal (2021), s. 55.
- 47 Atkinson, A. B., (2015), Ulikhet. Hva kan gjøres?, Cappelen Damm, s. 47.
- 48 Ibid.
- 49 <https://www.fn.no/Statistikk/Ekstrem-fattigdom> (lest: 23.06.21).
- 50 Relative mål er ikke feilfrie de heller. Det er for eksempel ikke alle under fattigdomsgrensa som føler seg fattige. Det er også fullt mulig å bli definert som fattig i denne statistikken på grunn av lav inntekt, selv om man har høy formue å tære på. Med et relativt fattigdomsbegrep vil terskelen for hvem som er fattige flytte seg når resten av befolkningen blir rikere. Hvis man heller velger å for eksempel fryse fattigdomsnivået på 2005-nivå (altså et slags absolutt fattigdomsmål), så ser vi plutselig ingen økning i fattigdom i Norge. Da blir fattigdomsgrensen lavere og lavere, mens resten av oss har en velstandsutvikling. Problemet da er at de menneskene som har mindre enn alle rundt seg gradvis vil falle ut av fattigdomsdefinisjonen.
- 51 Statistisk sentralbyrå, Statistikkbanken tabell 09593: Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt) basert på ulike avstander til medianinntekt. Inntekt etter skatt, etter husholdningstype
- 52 <https://www.ssb.no/statbank/table/04204/tableViewLayout1/>
- 53 <https://www.nrk.no/ytring/fattigdommens-hoye-pris-1.15545975> (lest: 24.06.21)
- 54 <https://www.nhosh.no/contentassets/e790f8a1a87b48438138b980c17ac9bb/tariffnytt-avtale-nr.-481-09.03.2021.pdf> (lest: 22.06.21).
- 55 Statistisk sentralbyrå, Statistikkbanken tabell 08859: Sosialhjelpsmottakere, etter arbeidssituasjon og familiefase
- 56 <https://www.ssb.no/statbank/table/10498/tableViewLayout1/>
- 57 Meld. St. 31 (2020–2021) Finansmarkedsmeldingen 2021, <https://www.regjeringen.no/contentassets/01932e015f9d4a7792e19fab6ca901b9/no/pdfs/stm202020210031000dddpdfs.pdf> (lest: 23.06.21).
- 58 <https://klassekampen.no/utgave/2021-01-20/utestengt-fra-festen> (lest: 22.06.21).
- 59 Meld. St. 2 (2020–2021) Revidert nasjonalbudsjett 2021, <https://www.regjeringen.no/contentassets/34570d00a82b444196de2c36a9efb993/no/pdfs/stm202020210002000dddpdfs.pdf> (lest: 23.06.21).
- 60 <https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/pdf/rapportdagpengesoknader.pdf> (lest: 23.06.21).
- 61 https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/pdf/2021/Raum_m_fler_sysselsettingsutviklingen2020_korona5_2021.pdf (lest: 23.06.21).
- 62 Furuberg, J. (2021), «Kven vart arbeidslause i den første bølga av koronakrisa og koleis har det gått med dei?», Arbeid og Velferd, nr. 2, 2021, <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd-nr.2-2021/kven-vart-arbeidslause-i-den-forste-bolga-av-koronakrisa-og-korleis-har-det-gatt-med-dei> (lest: 23.06.21).
- 63 <https://www.nrk.no/norge/pandemien-rammer-de-nyutdannede--flere-sliter-med-a-fa-seg-jobb-1.15535841> (lest 22.06.21).
- 64 Furuberg (2021).
- 65 <https://www.arbeidslivet.no/Velferd/Sosialpolitikk/Rotlos-ungdom-vil-kunne-rammes-hardt-av-koronakrisa/> (lest: 23.06.21).
- 66 <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/faerre-unge-utenfor-i-fjor> (lest: 23.06.21).
- 67 <https://www.norceresearch.no/nyheter/antallet-unge-ufore-fortsetter-a-oke> (lest: 23.06.21).
- 68 <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/jBogab/495-millioner-stoettekroner-kunne-blitt-tilbakebetalt-uten-at-bedriftene-gikk-i-minus> (lest: 22.06.21).
- 69 <https://www.nhh.no/nhh-bulletin/artikkelarkiv/2020/desember/er-koronastotten-rigget-for-de-rike-og-mektige/> (lest: 22.06.21).
- 70 <https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html> (lest: 24.06.21).
- 71 Hjertaker, I. og B.S. Tranøy (2021), «Finansialisering, kriser og langsomme transformasjoner», Agora, nr. 1–2, 2021, s. 147–178.
- 72 Ibid, s. 150.
- 73 Aaberge et al. (2021).
- 74 Øverbye, E. (2017), «Likhet og ulikhet under Erna Solbergs regjering», Tidsskrift for velferdsforskning nr. 2, 2017.

- 75 <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/x3R9lp/stoere-25000-blir-nullskattytere-naar-hoeyre-fjerner-formuesskatten> (lest: 22.06.21).
- 76 <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/nfd/dokumenter/vedlegg/sluttrapport-til-nfd3331986.pdf> (lest: 23.06.21).
- 77 Svar på budsjettspørsmål 51 fra SV ifb. Revidert Nasjonalbudsjett 2021, <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2021/rnb/revidert-nasjonalbudsjett-2021-svar-pa-budsjettsporsmal/id2849682/?party=SV&term=formuesskatt&expand=2850791> (lest: 23.06.21). Finansdepartementet opererer også med et annet anslag på om lag 10 mrd. kroner.
- 78 Svar på budsjettspørsmål 50 fra SV ifb. Revidert Nasjonalbudsjett 2021, <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2021/rnb/revidert-nasjonalbudsjett-2021-svar-pa-budsjettsporsmal/id2849682/?party=SV&term=fler%C3%A5rig&expand=2855723> (lest: 23.06.21).
- 79 Lian, B., R. Nesbakken, T.O. Thoresen, Z. Jia & T.E. Vattø (2019), «Er skattesystemet mer omfordelende nå?», Statistisk Sentralbyrå, Rapporter 2019/30, https://www.ssb.no/offentlig-sektor/artikler-og-publikasjoner/_attachment/399953?_ts=16db0b5ee00 (lest: 23.06.21).
- 80 Lian, B. R. Nesbakken & T. O. Thoresen (2013): «Skattesystemets omfordelende effekt 2005-2013», Statistisk Sentralbyrå, Rapporter, 2013/29. Statistisk sentralbyrå, http://ssb.no/offentlig-sektor/artikler-og-publikasjoner/_attachment/125600?_ts=13f7b1d5ba8 (lest: 23.06.21). Det er ikke sikkert konklusjonen ville vært den samme om man tok høyde for tilbakeholdte eierinntekter. Uansett viser de to rapportene en tydelig forskjell på høyre- og venstresiden i fordelingspolitikken.
- 81 Svar på budsjettspørsmål 147 fra SV ifb. Revidert Nasjonalbudsjett 2021, <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2021/rnb/revidert-nasjonalbudsjett-2021-svar-pa-budsjettsporsmal/id2849682/?term=abe&party=SV&expand=2854602> (lest: 24.06.21)
- 82 Tabell 1.3 i skatte- og avgiftsproposisjonen i statsbudsjettet gir et anslag på de årlige skattesubsidiene til bolig: <https://www.regjeringen.no/contentassets/d2e227f7a0e842e2946a8f8f95cb65db/no/pdfs/prp202020210001s0dddpdfs.pdf> (lest: 22.06.21).

For de mange, ikke for de få

